

ORGANISATIEKRACHT IN BEWONERSINITATIEVEN

Ondersteuning en activering van bewonersgroepen

In het kader van het Actieprogramma Sociale Vitaliteit
van het Woon- en Leefbaarheidsplan *Eemsdelta Leeft!*

ORGANISATIEKRACHT IN BEWONERSINITATIEVEN

Ondersteuning en activering van bewonersgroepen

In het kader van het Actieprogramma Sociale Vitaliteit
van het Woon- en Leefbaarheidsplan *Eemsdelta Leeft!*

Jannie Rozema
Nynke Walstra
Nelleke Stegeman

Mei 2017

Over de auteurs:

Jannie Rozema is senioronderzoeker van het Kenniscentrum NoorderRuimte (Hanzehogeschool Groningen).

Nynke Walstra is directeur bij Algemene Stichting Welzijn Appingedam.

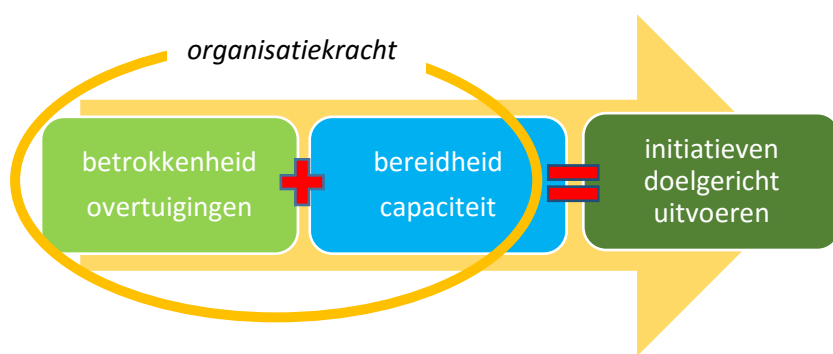
Nelleke Stegeman is leidinggevende en ontwikkelaar bij Stichting Welzijn & Dienstverlening in Delfzijl.

Verantwoording foto's: *Engelina Eissens* en *Peronne Burggraaf*, sociaalwerkers ASWA

© CC BY-NC-SA 4.0. Hanzehogeschool Groningen, Kenniscentrum NoorderRuimte.

Alles uit dit rapport mag worden gebruikt zonder toestemming van de auteurs, onder de voorwaarde dat u de bron correct aangeeft: Rozema, J., N. Walstra, N. Stegeman (2017). *Organisatiekracht in bewonersinitiatieven. Ondersteuning en activering van bewonersgroepen in het kader van het Actieprogramma Sociale Vitaliteit van het Woon- en Leefbaarheidsplan Eemsdelta Leeft!* Hanzehogeschool Groningen, Kenniscentrum NoorderRuimte. Andere voorwaarden zijn dat dat u dit rapport niet voor commerciële doeleinden gebruikt en dat u uw werk op basis van dit rapport onder dezelfde licentie (CC BY-NC-SA 4.0) verspreidt.

Figuur 1: *Organisatiekracht leidt tot het doelgericht uitvoeren van initiatieven*

SAMENVATTING

In het kader van het Woon- en Leefbaarheidsplan *Eemsdelta Leeft! Beter leven voor minder mensen* (kortweg WLP) is door de gemeenten Appingedam, Delfzijl en Loppersum aan ASWA (Appingedam) en SW&D (Delfzijl) de opdracht verstrekt om bewonersgroepen te ondersteunen. Beide instellingen hebben de opdracht opgevat als de mogelijkheid om op nieuwe manieren bewonersinitiatieven te initiëren en bewonersgroepen te ondersteunen.

ASWA en SW&D hebben in hun aanpak het begrip ‘organisatiekracht’ centraal geplaatst en deze als volgt gedefinieerd: *“Organisatiekracht is de bereidheid en de capaciteit van een groep of (groepen) inwoners om op basis van onderlinge betrokkenheid en gedeelde overtuigingen (lokale) doelen in een straat, buurt, wijk of dorp doelgericht uit te voeren ten behoeve van publieke of collectieve belangen en publieke goederen”*. Door deze organisatiekracht kunnen bewoners hun initiatieven zodanig uitwerken, dat deze door henzelf en anderen als positief worden ervaren. Bij bereidheid gaat het om de persoonlijke (intrinsieke en extrinsieke) motivatie, bij capaciteiten om individuele en groepsvaardigheden. De onderlinge betrokkenheid verwijst naar de binding en interpersoonlijke verhoudingen, en de overtuigingen verwijzen naar de mate waarin de uitgangspunten worden gedeeld en tot een gezamenlijk streven leiden. Figuur 1 geeft een eenvoudige weergave van de organisatiekracht van bewoners: betrokkenheid, overtuigingen, bereidheid en capaciteiten leiden tot het doelgericht kunnen starten en uitvoeren van (lokale) initiatieven. Deze elementen vormden de aandachtspunten voor de geboden ondersteuning aan de bewonersgroepen. Vijf sociaalwerkers van genoemde instellingen hebben de ondersteuning gegeven.

In dit deelproject zijn door ASWA en SW&D de volgende clusters aan activiteiten uitgevoerd:

- a) Twee werkbijeenkomsten van sociaalwerkers en leidinggevendenden van ASWA en SW&D, en een onderzoeker van het Kenniscentrum NoorderRuimte om nieuwe aanpakken voor het initiëren van bewonersinitiatieven en voor het ondersteunen van bewonersgroepen te bedenken en uitvoerbaar te maken;
- b) Zes reflectiebijeenkomsten van sociaalwerkers, leidinggevendenden en onderzoeker over de voortgang en om de leerervaringen te delen;
- c) Meerdere gesprekken van sociaalwerkers met potentiële en bestaande bewonersgroepen, maar ook met afzonderlijke bewoners over hun (potentiële) initiatieven;
- d) Meerdere ondersteuningsactiviteiten en – bijeenkomsten van sociaalwerkers ten behoeve van tien bewonersgroepen;
- e) Meerdere contact- en terugkoppelingsmomenten van sociaalwerkers met gemeentelijke medewerkers over de voortgang van de bewonersgroepen;
- f) Meerdere onderzoeksactiviteiten en metingen van de onderzoeker bij zes bewonersgroepen;
- g) Een workshoppresentatie van tussentijdse bevindingen tijdens de inspiratie- en kennisdelingsmiddag *Sociale vitaliteit* op 22 november 2016;
- h) Inhoudelijke bijdrage van leidinggevendenden en onderzoeker in de actualisatie van de doelstellingen van *Eemsdelta Leeft* voor wat betreft sociale vitaliteit in de regio.

Voor de ondersteuning van bewonersgroepen waren projectgelden beschikbaar. De financiering betrof de inzet van vijf sociaalwerkers en een onderzoeker.

Uitkomsten en resultaten

Uitkomsten en resultaten gemeente Appingedam:

- In de gemeente Appingedam zijn grotendeels nieuwe methodieken gebruikt om te ontdekken welke bewoners actief in hun wooncomplex, straat, buurt of wijk aan de slag zouden willen gaan, zoals: de Optrommelactie, de wijk in met een (koffie)bakfiets, huiskamer- en groepsgesprekken en een oproep in de wijkkrant.
- Deze methodieken hebben ertoe geleid dat drie keer met een groep bewoners een oriënterend gesprek is gevoerd over wat de aanleiding of het probleem was. In twee wooncomplexen voor ouderen leidde dit niet tot een vervolg, terwijl de bewoners wel de problemen van eenzaamheid en onenigheid erkenden. Door de sociaalwerkers werd dit geduid als angst en onzekerheid van de bewoners om ermee aan de slag te gaan.
- In de Derk Boeremastraat in Appingedam is door een Optrommelactie wel een groep van vijf bewoners gestart met zaken die voor de straat belangrijk zijn: verkeersveiligheid, beschikbaarheid van strooizout en de hoogte van de heggen. De bewonersgroep heeft hiervoor contact gezocht met de gemeente Appingedam en onder andere een straatschouw georganiseerd. Omdat de optrommelactie aan de Westerkade twee geïnteresseerde bewoners opleverde, zijn deze bewoners toegevoegd aan de bewonersgroep van de Derk Boeremastraat. Hierdoor is er in mei 2017 een groep van zeven actieve bewoners ontstaan. De voorzitter van de bewonersgroep is een jonge vrouw. De sociaal werker van ASWA biedt ondersteuning in het communiceren met de gemeente Appingedam, het opstellen van begrotingen en het aanvragen van subsidies bij fondsen, het intern functioneren en het extern communiceren met de straatbewoners.
- Ook twee bestaande bewonersgroepen zijn door een sociaalwerker van ASWA ondersteund: buurtcommissie Wij de Wijk (Opwierde) en de groep Stadstuin De Eendracht. Wij de Wijk is in september 2015 ontstaan door het samenkomen van tien mensen uit drie eerdere bewonersgroepen: Talk of the Town, buurtcommissie Opwierde en het project Duurzame Ouderenparticipatie. Het doel van Wij de Wijk is een leefbare, schone en veilige wijk te creëren, hiervoor zijn twee werkgroepen Sociaal en Communicatie opgericht. In 2016 is een buurtpreventie-app gestart, een grote Burendag georganiseerd, een Facebookpagina ingericht en zijn er sprekersavonden gehouden. Ondanks deze successen heeft de buurtcommissie Wij de Wijk zichzelf in 2017 opgeheven, nadat er onenigheid in de groep ontstond en de vertrouwensbreuk niet meer te repareren bleek. De sociaalwerker van ASWA bood in 2015 en 2016 o.a. ondersteuning voor het opstellen van een activiteitenprogramma en een begroting. Speciale aandacht heeft de sociaalwerker besteed aan het voorzitterschap van Wij de Wijk om de vergaderingen effectiever en gestructureerd te laten verlopen. Ook heeft zij de bemiddelende rol op zich genomen om de groep bijeen te houden. Medio mei 2017 heeft een aantal ex-leden van Wij de Wijk nieuwe initiatieven opgestart.
- De bewonersgroep van Stadstuin de Eendracht startte in september 2015 met de inrichting van een stadstuin, gelegen op het terrein van een voormalige strokartonfabriek; mede dankzij een subsidie uit het Oranjefonds. Hierdoor was de bewonersgroep gehouden aan de doelstelling van dit fonds: het verbinden van sociale doelstellingen aan groenprojecten. De inrichting van het terrein is met vaart tot stand gekomen in de vorm van windbeschutting, bloemenranden, een insectenhotel, composteringsbakken en mobiele moestuinbakken. Voor belangstellenden is een open dag gehouden, diverse moestuinbakken zijn in 2016 verhuurd geworden. De initiële bewonersgroep is door interne strubbelingen eind 2016/begin 2017 uiteen gevallen, maar door werving van nieuwe vrijwilligers medio mei 2017 weer op volledige sterkte. De sociaalwerker van ASWA heeft de bewonersgroep in de beginfase geholpen om gemeenschappelijke uitgangspunten voor de stadstuin te formuleren. In de periode van de interne problemen heeft zij tevergeefs

getracht te bemiddelen tussen de bewoners. De sociaalwerker ondersteunt de groep ook in het realiseren van de sociale doelstelling van de stadstuin (activiteiten en ontmoetingen) en in de samenwerking met partners als 's Heerenloo (een organisatie voor ondersteuning van mensen met verstandelijke beperkingen).

Uitkomsten en resultaten gemeente Loppersum:

- In de gemeente Loppersum heeft de sociaalwerker van SW&D in de dorpen 't Zandt en Wirdum geïnventariseerd of er behoefte onder bewoners leefde om met een aspect van leefbaarheid te willen gaan. In 't Zandt is gebruik gemaakt van de netwerkcontacten van de sociaalwerker om deze vraag te kunnen beantwoorden; in Wirdum is daarvoor een bewonersavond georganiseerd, waarvoor speciaal jonge mensen werden uitgenodigd. Op de bewonersavond is een kwartetspel met stellingen gebruikt om de bewoners te laten nadenken over hun binding met en inzet voor de dorpsgemeenschap. Dit heeft niet tot een vervolg geleid, omdat Wirdum volgens de toen aanwezige bewoners geen problemen heeft, maar speelt de geringe opkomst van die avond daarin ook een rol.
- Ook zijn drie bewonersgroepen door de sociaalwerker in 't Zandt ondersteund. De eerste is die van de Ontdekkingstuin 't Zandt. Dat is een groep van vijf bewoners die aan de Hink Oostingstraat een educatieve tuin (willen) realiseren. De ondergrond is beschikbaar gesteld door de gemeente Loppersum, voor de realisatie is een subsidie verkregen uit het provinciale Leefbaarheidsfonds. De sociaalwerker was tijdelijk de voorzitter van de bewonersgroep totdat de groep aangaf dit zelf te willen doen. Ook heeft de sociaalwerker het schrijven van de subsidieaanvraag ondersteund. Inmiddels functioneert de bewonersgroep geheel zelfstandig zonder externe ondersteuning. De andere twee bewonersgroepen die de sociaalwerker ondersteunde waren de bewonersgroep Oud en Nieuw en de bewonersgroep Herbestemming Voetbalveld. Bij de groep Oud en Nieuw ging het eind 2016 om de integratie en uitvoering van diverse dorpsactiviteiten op Oudjaarsdag. De sociaalwerker heeft geholpen bij het maken van onderlinge afspraken en het leggen van contacten met de gemeente Loppersum. De herbestemming van het voetbalveld is in een brainstormsessie met vertegenwoordigers van diverse dorpsverenigingen besproken. De brainstormsessie is op initiatief van de sociaalwerker gehouden.

Uitkomsten en resultaten gemeente Delfzijl:

- In de gemeente Delfzijl hebben de sociaalwerkers van SW&D samengewerkt met twee gebiedsregisseurs van de gemeente in de dorpen Spijk en Krewerd en in de wijk Tuikwerd. Er zijn (huis)kamergesprekken gehouden om te onderzoeken welke problemen en wensen onder de bewoners leven. Het voeren van huiskamergesprekken is geen nieuwe methodiek voor de sociaalwerkers en de gebiedsregisseurs, maar deze zijn wel voor het eerst ingezet in Krewerd en in Tuikwerd. De opbrengsten uit deze gesprekken zijn in plenaire bijeenkomsten besproken en dit resulteerde in meerdere bewonersgroepen met specifieke thema's.
- In Krewerd hebben 34 bewoners meegedaan aan de huiskamergesprekken. Hieruit zijn vijf werkgroepen ontstaan met de volgende thema's: het herinrichten van de haven van Krewerd, het verbeteren van de verkeersveiligheid, het uitzetten van meerdere dorpswandelingen, het pimpen van de glasbak en het houden van een jaarlijkse jaarmarkt in Krewerd. Medio 2017 zijn de meeste werkgroepen nog steeds actief (sommige zijn al gestopt, omdat het resultaat behaald is). Niet alle werkgroepen ondervonden steun vanuit de plaatselijke bevolking. Het uitzetten van wandelpaden stuitte op verzet van een grondbezitter, dat gold ook voor de plannen voor de herinrichting van de haven. De sociaalwerker gaf in haar rapportage aan dat haar specifieke taak bestaat uit het verbinden en stimuleren van mensen, zodat bewoners met elkaar in gesprek blijven.

- In de wijk Tuikwerd hebben ongeveer 40 inwoners met elkaar gesproken over de leefbaarheid in de wijk. Door de sociaalwerker zijn de resultaten plenair gepresenteerd aan 22 bewoners met daaraan gekoppeld de vraag wie zich voor wat wilde gaan inzetten. Bewoners hadden belangstelling voor de thema's verkeersveiligheid en groen – en ontmoetingsmogelijkheden. In september 2016 bleek echter dat de werkgroepen door uiteenlopende redenen niet van start waren gegaan. Het verrassende is dat in januari 2017 bleek dat andere bewoners de thema's wel hebben opgepakt, zodat we toch kunnen spreken van een succesvolle aanpak. De sociaalwerker heeft aangegeven beschikbaar te zijn voor overleg en advisering. De gebiedsregisseur zal zorgen voor draagvlak van de bewonersplannen in de gemeentelijke organisatie.
- In het dorp Spijk boden de gebiedsregisseur en de sociaalwerker ondersteuning aan de bewonersgroep Spijk op de Kaart. Vier inwoners wilden Spijk toeristisch en esthetisch op de kaart zetten. Hiervoor wilden zij rondom de wierdekerk evenementen organiseren, een fietsverbinding realiseren en een fietstunnel feestelijk beschilderen. Halverwege mei 2017 staat alleen de laatste activiteit nog gepland, omdat de bewonersgroep uiteen gevallen is vanwege tijdgebrek van twee groepsleden. De twee overgebleven leden vormen ook de Beheercommissie Dorpsbudget Spijk die zorg draagt voor de publiciteit over het dorpsbudget en dorpsbewoners oproept om aanvragen te doen. Hiervoor organiseren zij een inspraakavond voor dorpsbewoners om op de ingediende aanvragen in te spreken en te stemmen. De sociaalwerker was bij Spijk op de Kaart betrokken om de bewonersgroep te helpen realiseerbare plannen te maken en hen bij tegenslagen te motiveren.

Geleerde lessen en aanbevelingen voor bewoners, sociaalwerkers en gemeentelijke medewerkers

De centrale vraag in deze projectperiode was hoe bewonersgroepen hun organisatiekracht ervaren en hoe deze organisatiekracht kan worden versterkt vanuit het sociaalwerk van welzijnsinstellingen en gefaciliteerd vanuit de gemeentelijke organisatie. Uit het onderzoek onder vijf bewonersgroepen (Derk Boeremastraat, Wij de Wijk, De Stadstuin, Ontdekkingstuin 't Zandt, Spijk op de Kaart) blijkt dat bewonersgroepen hun organisatiekracht zelf positief inschatten, vooral de bereidheid en inzet, onderlinge betrokkenheid en gedeelde overtuigingen worden op onderdelen zeer positief gewaardeerd. Hun capaciteiten schatten ze daarentegen lager in, in dit onderzoek was 'capaciteiten' geoperationaliseerd als 'gezamenlijke kwaliteiten, voldoende kennis, voldoende middelen, voldoende contacten en voldoende vaardigheden'. Deze onderzoeksresultaten hebben alle betrokken bewonersgroepen met de sociaalwerker besproken. In hermetingen schatten bewoners hun capaciteiten hoger in dan in de eerste meting. Dit staat feitelijk in tegenspraak wat de sociaalwerkers in de loop van de tijd zagen gebeuren in 'hun' bewonersgroepen: een dalende motivatie, in het slop zitten, meningsverschillen en het uiteenvallen of het opheffen van de groep. Uit de rapportages van de sociaalwerkers bleek dat de bewonersgroepen die wel vaart maakten veel tijd nodig hadden om doelen te formuleren en stappen naar het gewenste resultaat te zetten. Vooral gebrek aan leiderschap werd daarbij als moeizaam ervaren. Desalniettemin bleken er (gelukkig) onder de bewonersgroepen ook volhouders te zijn, die zeiden zich sterk verantwoordelijk te voelen ten aanzien van de leefbaarheid in hun straat en buurt.

De vijf bewonersgroepen gaven in alle metingen aan dat zij de ondersteuning van de sociaalwerker (zeer) op prijs stelden. De facilitering vanuit de gemeentelijke organisaties kon niet op een dergelijke positieve waardering rekenen. Met name de bereikbaarheid van en de belangstelling en medewerking voor de bewonersgroep vanuit de gemeentelijke organisaties werden negatief beoordeeld. De rapportages met daarin deze negatieve bevindingen hadden echter wel hun

doorwerking. Gemeentelijke medewerkers zegden na het ontvangen van de rapportages wel hun medewerking toe of toonden hun interesse en namen met de bewonersgroep contact op.

De geleerde lessen uit deze projectperiode zijn:

- Reflecteer als sociaalwerker regelmatig realistisch met bewonersgroepen hoe zij hun organisatiekracht ervaren. Bewonersgroepen focussen zich soms te veel op de groepsdoelen en de resultaten en 'vergeten' soms wat men in huis moet hebben of wat men moet ontwikkelen om deze doelen en resultaten te bereiken. Met 'realistisch reflecteren' wordt bedoeld: kan de bewonersgroep de organisatiekracht concreet waarderen door deze te verbinden met acties van de groep en interacties tussen de groepsleden?
- Bewonersgroepen vonden het prettig om met een buitenstaander over hun functioneren te praten (in dit geval een onderzoeker van Hanzehogeschool). Een buitenstaander kan ook een collega-sociaalwerker zijn.
- Voor reflectiemomenten is het handig om een eenvoudig te hanteren instrument te gebruiken. Een lijst met items is ook bij volgende evaluaties weer te gebruiken en geeft daarmee voor de bewonersgroep zicht op vooruitgang. In deze projectperiode is gebruik gemaakt van 20 items die met rapportcijfers beoordeeld werden. Van elke evaluatie (of reflectie) is een korte rapportage opgesteld, inclusief aandachtspunten en adviezen die dat opleverde. Bewoners waardeerden deze rapportages, omdat een en ander zwart op wit staat en ze de rapportage kunnen herlezen.
- Ondersteuning van bewonersgroepen kan gegeven worden door een sociaalwerker, gebiedsregisseur of een andere professionele procesbegeleider. Zij fungeren vooral als vragensteller: Hoe gaat het? Wat willen jullie? Wat hebben jullie nodig? Wat kan ik voor jullie doen? De ervaring heeft geleerd, dat het in de bewonersgroepen niet altijd pais en vree is. Bevraag daarom of er sprake is van eensgezindheid en harmonie in de groep.
- Het ACTIE-instrument (Denters et al, 2013) geeft aan dat professionals en medewerkers van lokale overheden die bewonersinitiatieven (willen) faciliteren bedacht moeten zijn op meerdere aspecten: (A) animo (motivatie) van bewoners onderhouden, (C) in contacten en (T) toerusting (middelen) voorzien, (I) zorgen voor inbedding en draagvlak in de eigen organisatie en (E) empathie tonen door in te spelen op wensen en verwachtingen van bewoners. Deze vijf aspecten zijn door de sociaalwerkers als aandachtspunten gebruikt om de bewonersgroepen in hun ontwikkeling te volgen. Bij elke bijeenkomst vroeg de sociaalwerker zich af of zij voldoende ondersteuning op deze vijf elementen had geboden. Door organisatiekracht en ACTIE met elkaar te verbinden is een handzaam evaluatiemodel voor bewonersgroepen en ondersteuners ontstaan.
- De sociaalwerkers hebben in hun ondersteuning veel aandacht besteed aan de contacten van de bewonersgroep met de gemeente. Voor de bewonersgroepen was het vaak een puzzel bij wie van de gemeente zij moesten zijn en wanneer zij daar terecht konden. Ook bleken de bewonersgroepen vaak niet te (kunnen) begrijpen waarom de gemeente geen medewerking wilde verlenen. De sociaalwerkers hebben deze ervaringen teruggelegd in de gemeentelijke organisaties om de gemeentelijke medewerkers te attenderen dat de contacten niet eenduidig positief werden ervaren.

Beschikbare producten

Binnen dit deelproject zijn de volgende instrumenten ontwikkeld (bijlage 1 en 3):

- Evaluatiemodel op basis van aspecten van organisatiekracht (bewoners) en het ACTIE-instrument (professionals);
- Vragenlijst om organisatiekracht samen met bewonersgroepen te evalueren (20 items).

VOORWOORD

In de periode 2015 – 2017 hebben de welzijnsinstellingen ASWA en SW&D van de gemeenten Delfzijl, Appingedam en Loppersum de opdracht gekregen om bewoners te ondersteunen bij hun initiatieven voor de leefbaarheid in hun straat, buurt, wijk of dorp. Vijf sociaalwerkers hebben deze opdracht uitgevoerd in Delfzijl, Krewerd, Spijk, Appingedam, t Zandt en Wirdum. In de ondersteuning van de bewonersgroepen stond het concept ‘organisatiekracht’ centraal: wat hebben bewoners nodig om hun doelen te kunnen verwezenlijken? En dan speciaal die bewoners die tot de doelgroepen van ASWA en SW&D gerekend mogen worden, waarvoor het niet direct vanzelfsprekend is dat zij zich doelgericht organiseren voor de leefbaarheid in hun straat of buurt. Het kader van deze opdracht werd gevormd door het Actieprogramma Sociale Vitaliteit van het Woon- en Leefbaarheidsplan *Eemsdelta Leeft!* In deze rapportage leggen wij verantwoording af over de werkwijze, activiteiten en resultaten in de projectperiode en van het activerend onderzoek.

Wij willen de bewoners hartelijk bedanken voor hun inzet en deelname aan het activerend onderzoek. Het mooie van het activerend onderzoek was dat de resultaten onmiddellijk bruikbaar waren voor de bewonersgroepen. Wij spreken onze oprechte waardering uit voor hoe de bewonersgroepen meegedaan hebben aan de metingen en hoe ze de resultaten daaruit hebben besproken en waar mogelijk direct hebben toegepast! Op de voorkant van dit rapport staat de foto van de bewonersgroep uit de Derk Boeremastraat uit Appingedam. Deze bewonersgroep is spreekwoordelijk voor het enthousiasme van bewoners dat wij in elke bewonersgroep aantreffen. We willen op deze plaats alle bewoners die meededen veel succes toewensen om door te gaan en samen mooie dingen te realiseren!

Ook willen wij de sociaalwerkers van harte bedanken voor hun werkzaamheden ten behoeve van de bewonersgroepen, maar vooral ook omdat zij bereid waren om te experimenteren met nieuwe aanpakken en methodieken en om de onderzoeker de ruimte te bieden in een activerend onderzoek. Van harte bedankt, Dineke, Engelina, Lisette, Peronne en Peter!

Dit verslag is een coproductie van het Kenniscentrum NoorderRuimte (Hanzehogeschool Groningen) en de welzijnsinstellingen ASWA (Appingedam) en SW&D (Delfzijl). Het was een waar genoegen om in dit project samen te werken en dit verslag samen te schrijven. Het is zeker voor herhaling vatbaar om praktijkgericht onderzoek en het werk van sociaalwerkers met elkaar te verbinden en zo nieuwe inzichten op te doen.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting

Voorwoord

Hoofdstuk 1 Sociale vitaliteit in de Eemsdelta

- 1.1 Actieplan Sociale Cohesie van het Woon- en Leefbaarheidsplan *Eemsdelta Leeft!*
- 1.2 Van sociale cohesie naar sociale vitaliteit
- 1.3 Bewoners doen het zelf
- 1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 Organisatiekracht van bewoners

- 2.1 Wat is organisatiekracht?
- 2.2 Het ondersteunen van organisatiekracht
- 2.3 De ontwikkeling van organisatiekracht

Hoofdstuk 3 Bewonersinitiatieven

- 3.1 Aan de slag met bewoners
- 3.2 Bewonersgroep Derk Boeremastraat Appingedam
- 3.3 Werkgroepen in Krewerd
- 3.4 Bewonersgroep Wij de Wijk Appingedam
- 3.5 Bewonersgroep Stadstuin De Eendracht Appingedam
- 3.6 Bewonersgroep Ontdekkingstuin 't Zandt
- 3.7 Bewonersgroep Spijk op de Kaart
- 3.8 Bewonersgroepen in Tuikwerd Delfzijl
- 3.9 Oud- en Nieuwjaarsgroep 't Zandt

Hoofdstuk 4 Activerend onderzoek voor organisatiekracht bij bewoners

- 4.1 Doel van het onderzoek
- 4.2 De aanpak
- 4.3 Onze bevindingen
- 4.4 De meerwaarde van het activerend onderzoek

Hoofdstuk 5 Terugblik en tips voor organisatiekracht

- 5.1 De bewonersgroepen
- 5.2 De sociaalwerkers
- 5.3 De gemeenten
- 5.4 Tips om mee verder te gaan

Bijlagen 1 - 4

Hoofdstuk 1 Sociale vitaliteit in de Eemsdelta

In dit hoofdstuk geven we de achtergrondinformatie voor waarom in de drie Groningse gemeenten Appingedam, Delfzijl en Loppersum in de periode september 2015 – juli 2017 (extra) aandacht is besteed aan sociale vitaliteit in dorpen en wijken en wat de bijdrage van de bewoners daarin was.

1.1 Actieplan Sociale Cohesie van het Woon- en Leefbaarheidsplan *Eemsdelta Leeft!*

Het Woon- en Leefbaarheidsplan *Eemsdelta Leeft! Beter leven voor minder mensen* (kortweg WLP) is een integrale visie op wonen, werken, economie, onderwijs – en zorgvoorzieningen in de vier Noord-Groningse gemeenten Delfzijl, Eemsmond, Appingedam en Loppersum (DEAL). De aanleiding voor deze integrale visie waren de demografische transities in de vorm van bevolkingsdaling, vergrijzing en ontgroening en de sociale, economische en ruimtelijke gevolgen daarvan. In het WLP neemt het werken en het bouwen aan sociale cohesie een prominente plaats in: *“Het versterken van de sociale cohesie in dorpen en buurten kan door het verlenen van een grotere verantwoordelijkheid aan bewoners voor zaken die voor de leefbaarheid van belang zijn”*¹. Sociale cohesie wordt in het WLP gezien als een sleutelvoorwaarde voor de participatie van burgers, vooral in de context van de genoemde demografische transities en van een *“krimpende overheidsbemoeienis. De overheden hebben steeds minder middelen om voorzieningen in stand te houden. Om de beschikbare middelen effectief in te zetten wordt een steeds sterker beroep gedaan op de burger om actief te zijn bij het zorgen voor een goede omgeving, het in stand houden van voorzieningen en bij het ondersteunen van medebewoners”*².

In het uitvoeringsprogramma (2012, 2013) van het WLP werd in meerdere pilots en activiteiten ten behoeve van sociale cohesie voorzien. Dit is vastgelegd in het Actieplan Sociale Cohesie. Zo waren er onder andere zeven pilots Zorg en Welzijn, die zich richtten op het versterken van sociale cohesie in wijken of dorpen. In de pilot *Veerkracht* van de gemeenten Delfzijl, Appingedam en Loppersum werkten sociale zaken, (jeugd)hulpverlening en maatschappelijk werk als een Sociaal Team samen om burgers gebiedsgericht ‘in hun kracht te zetten’. Vanaf 2013 werden in de vier gemeenten Delfzijl, Eemsmond, Appingedam en Loppersum opdrachten aan de welzijnsorganisaties ASWA en SW&D verstrekt om door middel van sociaalwerk (en vaak ook met gebiedsregie) de sociale cohesie in dorpen en wijken te versterken.

1.2 Van sociale cohesie naar sociale vitaliteit

In het WLP, het uitvoeringsprogramma en het Actieplan Sociale Cohesie wordt *sociale cohesie* terecht gezien als ‘de relaties die mensen met elkaar onderhouden en die voor samenhang in de samenleving zorgen’. Omdat het Actieplan Sociale Cohesie zich richt op het versterken van sociale cohesie op het lage schaalniveau van een straat, buurt, wijk of dorp, zou *sociale binding* een beter begrip zijn geweest dan sociale cohesie. Sociale cohesie is eerder een systeemkenmerk met onzichtbare (maar wel bindende) relaties tussen mensen op samenlevingsniveau³. Bij sociale binding kennen mensen elkaar en onderhouden ze zichtbare relaties met elkaar, waardoor een vruchtbare basis kan ontstaan voor uitwisseling en onderlinge samenwerking. Bij *binding* in een buurt (straat, wijk, dorp) gaat het niet alleen om sociale binding, maar ook over de economische, functionele,

---

¹ Woon- en Leefbaarheidsplan Eemsdelta. *Beter leven voor minder mensen*. Uitvoeringsplan (oktober 2012), p.15

² Ibid.

³ L. Karsten, in: Lupi, T., M. de Stigter-Speksnijder, L. Karsten, S. Musterd en L. Deben (2007). *Leven in de buurt. Territoriale binding in drie Vinex-wijken*. Aksant, Amsterdam.

emotionele en politieke binding die mensen ervaren met hun woonplek. De politieke binding kan de inzet voor het lokaal actief burgerschap doen toenemen⁴.

Een nog beter begrip dan sociale cohesie of sociale binding in het kader van het Woon- en Leefbaarheidsplan is 'sociale vitaliteit'⁵. Onder sociale vitaliteit verstaan wij "het succesvol kunnen reageren van lokale gemeenschappen op omgevingsveranderingen". Een lokale gemeenschap kan op straat-, buurt-, wijk- of dorpsniveau gevonden worden en bestaat uit inwoners die lokale (dat wil zeggen, sociale, politieke of andere vormen van) binding met elkaar ervaren. Het is niet vanzelfsprekend dat bewoners in een straat, wijk, buurt of dorp lokale binding hebben. Dat kan veroorzaakt worden doordat mensen elkaar niet kennen of omdat mensen geen collectieve belangen hoeven te behartigen. Die lokale binding ontstaat vaak wel als er sprake is van veranderingen (door transformaties en transitie) en als een gemeenschap daarop reageert door lokale doelen na te streven. De mate waarin inwoners zich inzetten voor lokale doelen⁶, is dan de graadmeter voor de sociale vitaliteit van de lokale gemeenschap. De opdrachten van de drie gemeenten aan ASWA en SW&D in de periode 2015 – 2017 moeten in deze context worden gezien, namelijk het ondersteunen van de sociale vitaliteit in lokale gemeenschappen.

1.3 Bewoners doen het zelf

In de opdrachtuitvoering van ASWA en SW&D is – zoals uit dit verslag zal blijken – ruim baan gemaakt voor bewoners die zelf aan de slag wilden in hun straat, wijk of dorp. Zelforganisatie van bewoners komt al heel lang voor in allerlei lokale verenigingen voor buurt-, wijk- of dorpsbelangen, sportverenigingen, culturele verenigingen, vrouwenverenigingen, kerken, etc.. Deze verenigingen vormen de sociale ruggengraat van gemeenschappen⁷ en zorgen voor de concrete sociale activiteiten in straten, buurten, wijken en dorpen. Maar naast de georganiseerde bewoners ontstaan altijd en overal steeds nieuwe, (nog) ongeorganiseerde en informele groepen bewoners die aan de slag willen met iets dat de leefbaarheid in de buurt en voor henzelf kan bevorderen. Op deze bewonersgroepen hebben de sociaalwerkers van ASWA en SW&D zich gericht om hen op weg te helpen met hun initiatieven. Als voorwaarde voor de ondersteuning hebben de sociaalwerkers vooraf gezamenlijk afgesproken dat deze moest aansluiten bij de 'zelforganisatie' van bewoners. Dat betekende dat professionele en ambtelijke (vanuit de lokale overheid) sturing achterwege moest blijven en dat de bewoners de regie in eigen handen moesten houden. Deze voorwaarde past bij het nieuwe inzicht over de faciliterende rol van de (lokale) overheid en professionele organisaties⁸ en de trend van burgers om (ook sociaal) te *doe het zelve*⁹. Het ontwikkelen van organisatiekracht bij bewoners stond in de ondersteuning centraal. De sociaalwerkers hebben in de projectperiode onderling hun ervaringen uitgewisseld en daaruit inspiratie gehaald. In dit rapport beschrijven en verantwoorden wij welke bewonersgroepen ondersteund zijn, hoe de ondersteuning eruit zag, wat dit heeft betekend voor de bewonersgroepen en wat de sociaalwerkers ervan hebben geleerd.

---

⁴ Lowndes, V. in: Odé, A. en G. Walraven (2013). *Binding en burgerschap. Buurtbetrokkenheid in Rotterdam en Den Haag*. Garant, Antwerpen / Amsterdam.

⁵ Vermeij, L. Steenbekkers, A. (2015). *Dichtbij huis. Lokale binding en inzet van dorpsbewoners*. SCP, Den Haag.

⁶ Ibid.

⁷ Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon & Schuster, New York.

⁸ Wester, F. M. van Biene (red.), m.m.v. M. Braun en I. Scheijmans (2013). *Sturing in de Wmo-praktijk. Op weg naar nieuwe sturingsmodellen in de Wmo*. Movisie, Utrecht.

⁹ De term komt uit: Hilhorst, P. en J. van der Lans (2013). *Sociaal doe – het – zelve. De idealen en de politieke praktijk*. Amsterdam/ Antwerpen, Uitgeverij Atlas Contact.

1.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk definiëren wij eerst ons kernbegrip “organisatiekracht” en laten we zien welke methodieken het sociaalwerk heeft om deze te ontwikkelen en te versterken. Ook geven we aan hoe de ontwikkeling van organisatiekracht door middel van onderzoek in kaart gebracht kan worden. In hoofdstuk 3 worden acht bewonersgroepen en hun initiatieven beschreven alsmede welke ondersteuning zij van de sociaalwerkers ontvingen. In hoofdstuk 4 wordt het activerend onderzoek beschreven dat gehouden is onder de bewonersgroepen. Het activerend onderzoek had tot doel om de organisatiekracht extra te stimuleren, zowel richting de bewoners als richting de sociaalwerkers. In het laatste hoofdstuk vatten we samen wat bewoners en sociaalwerkers van deze aanpak hebben geleerd. Ook geven we aan waar bewoners in het contact met de gemeenten tegenaan liepen en hoe de gemeenten (nog) beter kunnen samenwerken met bewoners. We eindigen met tips voor bewoners, sociaalwerkers en gemeentelijke bestuurders en medewerkers.

In dit rapport spreken we niet over ‘burgers’, maar over ‘bewoners’ en ‘bewonersgroepen’. De bewoner duiden we aan als een ‘hij’, de sociaalwerker als een ‘zij’. We hebben daar geen speciale bedoeling mee, want in de meeste bewonersgroepen die we gaan beschrijven in hoofdstuk 3, was de meerderheid van het vrouwelijk geslacht. En dat gold ook voor de sociaalwerkers, vier van de vijf betrokken sociaalwerkers was (is) vrouw.

De bewonersgroep Derk Boeremastraat - Appingedam

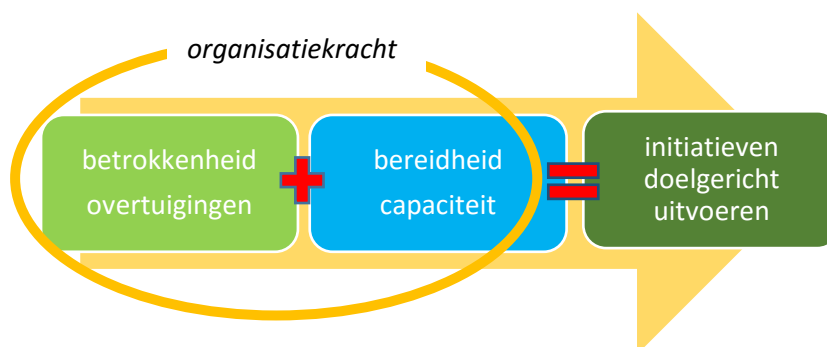
Hoofdstuk 2 Organisatiekracht van bewoners

In dit hoofdstuk staat het kernbegrip ‘organisatiekracht’ centraal dat is gebruikt voor de ondersteuning van bewonersgroepen die met initiatieven kwamen voor de leefbaarheid in hun straat, buurt, wijk of buurt. We geven een omschrijving van wat we onder organisatiekracht verstaan en met welke methodieken van het sociaalwerk de organisatiekracht ontwikkeld kan worden. Ook beantwoorden we de vraag hoe de ontwikkeling van organisatiekracht gevolgd kan worden.

2.1 Wat is organisatiekracht?

Het doel van het Actieplan Sociale Cohesie van het WLP is dat burgers vanuit collectieve belangenperspectieven de ruimte nemen (en krijgen) voor initiatieven en activiteiten ten behoeve van de leefbaarheid en zij daarbij worden gefaciliteerd door de lokale overheid. De verwachting is dat daarmee ook de sociale binding in lokale gemeenschappen wordt versterkt, wat op zich weer een versterkend effect kan opleveren voor het actieve burgerschap. Er zijn verschillen tussen groepen bewoners die initiatieven nemen: er zijn groepen die uitstekend in staat zijn om plannen te maken, de benodigde middelen bijeen te brengen, draagvlak te organiseren en de plannen te realiseren. Dat zijn krachtige en competente bewoners, die in de civil society zich door zelfsturing kunnen redden. Maar er zijn ook groepen bewoners die minder krachtig zijn, maar wel bereid zijn om zich in te zetten en bij hun initiatieven een steuntje in de rug nodig hebben. Deze groepen bewoners behoren tot de doelgroepen van ASWA en SW&D. Wij gaan ervan uit dat bewonersgroepen verschillen in de mate waarin zij gezamenlijk over organisatiekracht beschikken.

We hebben organisatiekracht gedefinieerd vanuit de theorieën van de community efficacy (ook wel social efficacy)¹⁰. Onze definitie luidt dat organisatiekracht *“de bereidheid en de capaciteit van een groep of (groepen) inwoners is om op basis van onderlinge betrokkenheid en gedeelde overtuigingen (lokale) doelen in een straat, buurt, wijk of dorp doelgericht uit te voeren ten behoeve van publieke of collectieve belangen en publieke goederen”*¹¹. Door deze organisatiekracht kunnen bewoners hun initiatieven zodanig uitwerken, dat deze door henzelf en anderen als positief worden ervaren. Bij bereidheid gaat het om de persoonlijke (intrinsieke en extrinsieke) motivatie, bij capaciteiten om individuele en groepsvaardigheden. De onderlinge betrokkenheid verwijst naar de binding en interpersoonlijke verhoudingen, en de overtuigingen verwijzen naar de mate waarin de uitgangspunten worden gedeeld en tot een gezamenlijk streven leiden. Onderstaande figuur geeft een eenvoudige weergave van de organisatiekracht van bewoners: betrokkenheid, overtuigingen, bereidheid en capaciteiten leiden tot het doelgericht kunnen starten en uitvoeren van (lokale) initiatieven. Verschillen tussen bewonersgroepen moeten dan blijken uit deze vijf elementen.

¹⁰ Sampson, R.J. *Networks and neighbourhoods*. Demos, Open Access, www.demos.co.uk, p. 155-166.

¹¹ Jannie Rozema (2013), Kenniscentrum NoorderRuimte, Hanzehogeschool Groningen.

2.2 Het ondersteunen van organisatiekracht

Het welzijnswerk en het sociaalwerk hebben brede ervaring om zwakke en kwetsbare burgers te ondersteunen om zichzelf mentaal, sociaal en materieel beter te kunnen redden. Deze ondersteuning is niet alleen op het individu of het gezin gericht, maar ook op groepen bewoners in een sociaalruimtelijke eenheid van bijvoorbeeld een straat, buurt of wijk. We beschrijven in deze paragraaf wat de meest voorkomende aanpakken zijn van het sociaalwerk om de organisatiekracht van minder krachtige burgers te ontwikkelen en te ondersteunen. We onderscheiden hierbij vier aanpakken: (1) Er op af!, (2) Bereikbaarheid en beschikbaarheid, (3) Ondersteuning van georganiseerde bewoners en (4) Participatie.

(1) Er op af!

Vanuit de aanpak van Er op Af! gaat het sociaalwerk, dat zijn de sociaalwerkers, zelf actief de buurt, de wijk en het dorp in. Het sociaalwerk wil daarbij zichtbaar zijn en in contact komen met bewoners of groepen bewoners. Het doel is om te bevorderen dat bewoners en sociaalwerkers samen een gesignaleerd probleem aanpakken. Ook kunnen sociaalwerkers in de buurt, wijk of dorp met een thema aan de slag willen gaan, zoals het stimuleren van burenhulp, het opzetten van bewegingsactiviteiten in de openbare ruimte of het in gesprek gaan over de ervaren leefbaarheid in de woon-en leefomgeving. Kenmerk van deze aanpak is dat de sociaalwerker naar de leefwereld van de bewoners trekt en bewoners activeert.

(2) Bereikbaarheid en beschikbaarheid

Een andere aanpak is dat sociaalwerkers bereikbaar en beschikbaar zijn voor bewoners. Bewoners kunnen zelf contact opnemen met een sociaalwerker, omdat ze een idee willen realiseren of een probleem ervaren. Sociaalwerkers zorgen ervoor dat hun contactgegevens bekend zijn onder de bewoners en dat de communicatiemiddelen toegankelijk (bezoekadres, telefoon en e-mail) zijn. De aard van een wens of een probleem kan heel divers zijn. Het kan gaan om geluidsoverlast, hondenpoep op ongewenste plekken, verkeersveiligheid door te hard rijden in een straat of de wens voor zitbankjes in de buurt of het organiseren van een burendag. Soms heeft een bewoner die contact opneemt met een sociaalwerker al enkele medestanders gevonden. Bewoners worden door de sociaalwerkers ondersteund om zelf actief met de problemen en wensen voor de buurt aan de slag te gaan.

(3) Ondersteuning van georganiseerde bewoners

Bij georganiseerde bewonersinitiatieven of bewonersbelangenbehartiging regelen de bewoners het meeste zelf. Dit is bijvoorbeeld het geval bij een dorpsbelangenvereniging, een huurdersvereniging, een speeltuinvereniging of een buurtvereniging. Toch is daar ook soms incidentele ondersteuning nodig. Dan gaat het meestal om het vergroten van de kennis van de bewoners en hoe zij hulpbronnen kunnen aanboren. Bijvoorbeeld: welke subsidiefondsen zijn er, hoe vorm je een bestuur of kom je aan opvolgers, wat zijn de taken en rollen in een bestuur, het verbeteren van vergadertechnieken, het werven van vrijwilligers, hoe schrijf je een goed persbericht, informatie over wet- en regelgeving, het aanvragen van vergunningen, hoe kan de relatie met de achterban verstevigd worden, etc.. De sociaalwerkers kunnen hierbij zelf ondersteuning geven en / of zij adviseren de georganiseerde bewoners over hoe ze zelf de ondersteuning kunnen regelen, bijvoorbeeld door het uitnodigen van een journalist, het organiseren van een cursus, vacatures te sturen naar een vrijwilligersvacaturebank, etc.. Voor deze aanpak is het belangrijk dat de ondersteuning vanuit het sociaalwerk bekend is onder de georganiseerde bewoners. Het ondersteuningsaanbod kan via de organisatiewebsite en folders verspreid worden.

(4) Participatie

In deze aanpak gaat het vooral om het stimuleren van burgers om vrijwilligerswerk te doen. Sociaalwerkers ondersteunen mensen om in het vrijwilligerswerk zinvolle activiteiten te vinden waarmee kwetsbare mensen en mensen uit diverse bevolkingsgroepen geholpen zijn. Dat kunnen ook individuele trajecten zijn waarbij mensen op maat worden toegeleid naar activiteiten in het (vrijwilligers)werk.

In de projectperiode 2015 – 2017 hebben de sociaalwerkers van ASWA en SW&D vooral de aanpak Er op af! gecombineerd met ondersteuning, zoals zij die kennen uit de ondersteuningsactiviteiten aan georganiseerde bewoners. In termen van organisatiekracht en de vijf elementen daarvan gaat het in deze aanpakken vooral om het ontdekking van de *bereidheid*, en het ondersteunen van de *capaciteiten* en de *doelgerichte uitvoering*.

2.3 De ontwikkeling van organisatiekracht

Elke professional die rekenschap van zijn dagelijkse praktijk wil afleggen, stelt zichzelf de vraag: “En werkt mijn aanpak ook?” Deze vraag kan ook gesteld worden voor het streven om de organisatiekracht van bewoners (verder) te ontwikkelen: “Wat verandert er in de organisatiekracht (in de zin van bereidheid, capaciteiten, betrokkenheid, overtuigingen, doelgericht handelen van de bewoners) als er sprake is van methodische ondersteuning vanuit het sociaalwerk?” Het antwoord op de vraag naar de effectiviteit van professioneel handelen wordt meestal beantwoord met een onderzoek met meerdere metingen voor en na de interventies. Door regelmatige metingen te verrichten kan men uitspraken doen over wat er verandert.

Het was ons inziens echter een wat beperkte opvatting om alleen vanuit het perspectief van de interventie naar de ontwikkeling van organisatiekracht te kijken. Organizatiekracht is een dynamische eigenschap van de mensen zelf, waarvan zij zich gaandeweg bewust worden en waarvan zij de waarde bepalen voor datgene wat zij willen bereiken. Bovendien voltrekt dat proces van bewustwording en waardering zich in mensen zelf en is die niet altijd direct afhankelijk van interventies vanuit het sociaalwerk. Vergelijk het maar met leerlingen die voor de ontwikkeling van hun competenties niet alleen van hun docent afhankelijk zijn, maar vooral van hun eigen inzet. In tegenstelling tot de schoolse situatie zijn er voor bewonersgroepen geen eindkwalificaties waaraan hun organisatiekracht moet voldoen, maar bewoners moeten wel bereid zijn om zich te ontwikkelen. Daarnaast zijn er ook mee- en tegenwerkende factoren vanuit de externe omgeving belangrijk. Een positieve en faciliterende opstelling van de lokale overheid en van organisaties werkt belonend en versterkend voor de ontwikkeling van organisatiekracht bij bewoners.

In de periode 2015 – 2017 waarin wij een aantal bewonersgroepen hebben ondersteund, hebben we de bewoners gevraagd om te reflecteren op aspecten van hun organisatiekracht en hoe zij vinden dat deze aspecten in de loop van de tijd veranderen. Deze reflectie diende ertoe om de bewoners bewust te maken en inzicht te geven op waar ze goed in waren en wat (volgens henzelf) nog verbeterd kon worden. De sociaalwerkers konden hierna aan de slag om deze verbeterpunten methodisch te ondersteunen. In hoofdstuk 4 beschrijven wij dit zogenaamde activerend onderzoek en geven we aan hoe we de organisatiekracht in een vragenlijst hebben geoperationaliseerd. Het is onze stellige overtuiging dat bewoners die met elkaar aan de slag gaan, gebaat zijn bij (eenvoudige) instrumenten om te reflecteren op hun willen, kunnen en doen. De ontwikkelde vragenlijst is zo'n hulpmiddel voor reflectie.

Optrommelactieactie in Derk Boeremastraat - Appingedam

Hoofdstuk 3 Bewonersinitiatieven

In dit hoofdstuk beschrijven we de bewonersinitiatieven die in de periode 2015 – 2017 zijn ondersteund vanuit het sociaalwerk (paragraaf 3.2 – paragraaf 3.9). In de beschrijving hebben we gebruik gemaakt van de rapportages die de sociaalwerkers hebben opgesteld. In de eerste paragraaf wordt beschreven hoe de sociaalwerkers met nieuwe methodieken bewonersgroepen of bewoners met potentiële initiatieven hebben willen bereiken.

3.1 Aan de slag met bewoners

De sociaalwerkers van ASWA en SW&D hebben meerdere methodieken gebruikt op basis van de aanpak *Er op af!* om bewoners te vinden en te activeren voor de leefbaarheid in hun eigen woon- en leefomgeving. We geven daarvan een korte beschrijving.

Allereerst is meerdere keren een Optrommelactie gehouden. Bij de Optrommelactie gaat een fraaie blikken trommel door de straat of de buurt, waarin bewoners op voorgedrukte formulieren hun wensen en ideeën voor de buurt kunnen aangeven alsmede of ze zelf een bijdrage willen verlenen aan het verbeteren van zaken in de buurt. De Optrommelactie is een methodiek die is ontwikkeld door Femke Heythekker (zie www.optrommelen.nl; www.dorpsfemme.nl). De sociaalwerkers van ASWA hebben positieve ervaringen met de optrommelactie opgedaan.

Daarnaast zijn er huiskamergesprekken door sociaalwerkers gevoerd in een dorp en in een stadswijk. Het bijzondere van huiskamergesprekken is dat deze bij mensen thuis worden gehouden: een groep bewoners komt bij een iemand thuis over de vloer om te praten over hoe de leefbaarheid in de buurt wordt ervaren. Een bewoner is dus gastheer of gastvrouw voor buurtbewoners. In het dorp bleek dit goed te werken, voor de stadswijk is echter besloten om de huiskamergesprekken op neutraal terrein te houden. De redenen daarvoor hadden te maken met de kosten die een gastheer of – vrouw dan maakt en met het minder geschikt zijn van de huiskamers om meerdere mensen te ontvangen. In de stadswijk zijn de gesprekken gevoerd in een ruimte die de sfeer van een huiskamer enigszins nabootste. De sociaalwerkers van de SW&D hebben de huiskamergesprekken als positief ervaren, door in kleine groepen te praten voelden bewoners zich uitgenodigd om hun mening te geven en konden bewoners elkaar aanvullen.

In een ander dorp heeft een sociaalwerker een dorpsbijeenkomst georganiseerd. Voor de aanwezigen had de sociaalwerker een werkvorm uitgedacht over het thema: *wat hebben we nodig om een levend dorp te blijven?* Op de bijeenkomst zijn bewoners in groepjes uit elkaar gegaan om in een kleine setting over diverse thema's te discussiëren aan de hand van korte beeldende verhalen (maximaal 10 regels). Vervolgens zijn de conclusies van alle groepen bij elkaar gebracht en is gekeken welke thema's onder de bewoners leven en met welke thema's de bewoners aan de slag zouden willen gaan. De sociaalwerker was gematigd positief over deze werkvorm, omdat er maar weinig discussie ontstond. Dit was deels veroorzaakt doordat er maar weinig dorpsbewoners aan de oproep gehoor hadden gegeven en de opkomst laag was.

In het kader van ondersteuningsactiviteiten is vermeldenswaard dat sociaalwerkers meer dan eens met een bewonersgroep op excursie zijn geweest om elders inspirerende initiatieven te bezoeken. In de provincie Groningen zijn inmiddels meerdere zorgcoöperaties en – initiatieven ontstaan die graag hun organisatie en leerervaringen willen delen met anderen. Zo is er een excursie geweest naar een Steunstee in de provincie en naar het zorginitiatief Wedde dat 't lukt in Wedde.

3.2 Bewonersgroep Derk Boeremastraat Appingedam

Augustus 2016 hebben twee sociaalwerkers van ASWA in de Derk Boeremastraat (Appingedam) de optrommelactie uitgezet, bij hen waren signalen over enige onvrede in de straat binnengekomen en daarom was het de moeite waard om dit verder uit te zoeken en te ontdekken of bewoners er zelf mee aan de slag wilden gaan. Er is gekozen voor de methodiek van de optrommelactie, door een bewoner van de straat zijn twee trommels in de straat uitgezet. De actie is aangekondigd met een persbericht en op Facebook geplaatst. Een van de twee trommels is goed gevuld geraakt met ideeën, de andere is zonder resultaat teruggebracht. Een maand na het uitzetten van de trommels heeft de bewoner met de sociaalwerkers de opbrengsten in de trommel geïnventariseerd. Daarna is een bewonersbijeenkomst in het buurtcentrum georganiseerd op 25 oktober 2016. Daar zijn vier bewoners op afgekomen. De uitkomsten zijn met elkaar besproken en men herkende de uitkomsten. De wensen van de bewoners waren de volgende:

- Meer saamhorigheid;
- Meer verkeersveiligheid (hard rijden, parkeren glad bij vorst etc.);
- Netjes houden van tuinen en zwerfvuil;
- Strooien in de winter;
- Lagere heggen in verband met verkeersveiligheid en de afvalbakken;
- Meer afvalbakken en rechte opritten in de straat.

Overleg over de gladheidsbestrijding in de Derk Boeremastraat

De aanwezige bewoners hebben zich op de avond van de terugkoppeling bereid verklaard om zich in te zetten voor de straat, vooral voor de verkeersveiligheid. Tot op heden (april 2017) is deze bewonersgroep voor de Derk Boeremastraat actief. Nadat de straat was geïnformeerd over het initiatief heeft nog een bewoner zich aangesloten bij de bewonersgroep. Via een tweede optrommelactie aan de Westerkade (om de hoek van de Derk Boeremastraat) hebben twee bewoners van de Westerkade zich bij de bewonersgroep aangesloten. Daardoor geïnspireerd is de uitgebreide bewonersgroep vervolgens gaan onderzoeken of enkele bewoners uit de Karel Doormanstraat en Lisstraat ook wilden aanhaken. Dan zou de bewonersgroep voor een heel stratenblok in de wijk haar werk kunnen doen.

De bewonersgroep heeft een aantal vergaderingen gehouden onder leiding van een voorzitter, ook de secretaris kwam uit de eigen gelederen. Er zijn overleggen gevoerd met de gemeente (wijkbeheer), de wijkagent, het kindcentrum Olingertil. Het gesprek met de gemeente heeft geresulteerd in een rondgang door de straat samen met de wijkcoördinator. Dit werd door de bewonersgroep als zeer positief ervaren, omdat dat verhelderend werkte voor de keuzes die de gemeente vanuit het beleid neemt. Op 17 januari 2017 waren er weer gesprekken met de wijkagent en met een medewerker van de gemeente. Ook werd de bewonersgroep uitgenodigd voor een netwerkvond Nuldelijnszorg van de gemeente en een voor een bijeenkomst over een buurtpreventieapp. Hier is een vertegenwoordiging uit de bewonersgroep naar toe gegaan.

Het initiatief voor de optrommelacties is door twee sociaalwerkers van ASWA genomen, daarna heeft een sociaalwerker zich verbonden aan de bewonersgroep. Zij adviseerde de bewonersgroep over hoe zij zichzelf konden organiseren, het contact met de straat konden behouden en zij bemiddelde in het contact met de gemeente en de wijkagent. Een ander aandachtspunt van de sociaalwerker was de motivatie van de bewonersgroep. De motivatie had te lijden onder het feit dat het contact met de gemeente in het begin enigszins moeilijk verliep en er nog geen sprake was wederzijds begrip. Ook heeft de sociaalwerker de bewonersgroep geholpen bij het aanschrijven van fondsen.

3.3 Werkgroepen in Krewerd

Dorpsbelangen Krewerd heeft aan de gebiedsregisseur van de gemeente Delfzijl en aan SW&D gevraagd om onderzoek te doen naar wat er leeft in het dorp en onder de inwoners. Krewerd is een klein dorp met 89 inwoners. Als gebiedsregie en sociaalwerk hebben we deze vraag opgepakt en daartoe hebben we vier huiskamergesprekken georganiseerd. Daar hebben 34 inwoners van 11 jaar tot 73 jaar (13 vrouwen en 21 mannen) aan meegedaan.

Door de huiskamergesprekken wilden we op een laagdrempelige manier met de dorpsbewoners in gesprek over hoe zij de leefbaarheid van het dorp ervaren. Wat ervaren bewoners als sterke punten van het dorp, waar blinkt het dorp in uit, waar zien bewoners kansen of bedreigingen. Vervolgens heeft het sociaalwerk en de gebiedsregie de resultaten van de huiskamergesprekken teruggekoppeld naar alle dorpsbewoners. Over de resultaten en ideeën is discussie gevoerd en daarna konden de bewoners kiezen met welk dorpsinitiatieven men aan de slag zou willen om de leefbaarheid van het dorp te vergroten. Uit die bijeenkomst zijn de volgende vijf werkgroepen ontstaan:

- Werkgroep Haventje van Krewerd, een groep enthousiaste inwoners van Krewerd wil graag het haventje uit vroegere tijden laten herleven. Een groot project als dit kost tijd om dit te realiseren. Medio april 2017 is een ontwerp gemaakt voor het haventje, er zijn gesprekken gevoerd met de kerk over grondaankopen. Dit hebben de bewoners in de werkgroep zelf ondernomen. Ze zijn erg betrokken en bereid tot handelen en om concreet de handen uit de mouwen te steken. Het financiële plan moet nu verder worden uitgevoerd, een schone

grondverklaring (die waarschijnlijk een aantal jaren terug door de gemeente is afgegeven moet gevonden worden. Dit ervaart de bewonersgroep als oponthoud, omdat men zo graag wil beginnen. De plannen worden niet door het gehele dorp omarmd, er bleek verzet te zijn. Daarvoor moesten er gesprekken worden gevoerd met het bestuur van Dorpsbelangen Krewerd. De rol van de sociaalwerker is er een van stimuleren en verbinden, zodat mensen met elkaar in gesprek blijven.

- Werkgroep Verkeer en veiligheid. De werkgroep heeft een concreet plan samen met de verkeersambtenaar en de gebiedsregisseur van de gemeente Delfzijl ontwikkeld. Medio april 2017 worden de financiële aspecten van de plannen bekeken.
- Werkgroep Wandelpad. De werkgroep heeft inmiddels twee wandelingen bedacht: een kleine en een grote wandeling rondom het dorp en daarbij oude kerkepaden betrokken. Vervolgens stuitte de werkgroep op verzet van een boer, die niet akkoord ging met de wandelpaden over zijn grondgebied. De bedreiging die hierdoor werd ervaren was zo groot, dat de bewonersgroep zich heeft teruggetrokken uit de opdracht. De sociaalwerker heeft ter bemiddeling contact gelegd met Landschapsbeheer Groningen. Medio april 2017 is het onduidelijk of en hoe de werkgroep verder gaat.
- Werkgroep Pimpen van de glasbak. Deze werkgroep heeft zich ten doel gesteld om de nieuwe glasbak in het dorp op te pimpen. Zodra het weer goed is, gaan de leden aan de slag en daarmee is de klus dan geklaard en kan de werkgroep worden opgeheven.
- Werkgroep Krewerdermarkt. De opdracht die de werkgroep zich heeft gesteld is dat er eens per jaar een markt wordt georganiseerd door het hele dorp heen.

De sociaalwerker en de gebiedsregisseur hebben gezamenlijk voor de terugkoppeling van de resultaten uit de huiskamergesprekken aan alle dorpsinwoners gezorgd.

3.4 Bewonersgroep Wij de Wijk Appingedam

De buurtcommissie Wij de Wijk Opwierde is ontstaan in september 2015 door het samengaan van drie bestaande groepen: Talk of the Town, buurtcommissie Opwierde en een persoon uit het project Duurzame Ouderenparticipatie. In de buurtcommissie zitten tien bewoners. Het doel van de buurtcommissie is een leefbare, schone en veilige buurt te realiseren, waarvoor de werkgroepen Communicatie en Sociaal zijn ingesteld. In 2016 is een buurtpreventie-app gestart en een grote burendag in Opwierde georganiseerd. Voor de communicatie in de wijk is een Facebookpagina van Wij de Wijk Opwierde ingericht en zijn sprekersavonden georganiseerd.

Eind 2016 is de buurtcommissie gaan nadenken over plannen voor 2017 en over het maken van een buurt- of wijkvisie, daar hoorde ook een begroting voor 2017 bij. Een aantal leden van de buurtcommissie was in het najaar naar andere bijeenkomsten geweest: bijeenkomsten over het aardbevingsbestendig maken van de woningen, de herstructurering in de wijk en de bijeenkomsten van de burgertop. In december 2016 is gezamenlijk een flyer gemaakt over wie de buurtcommissie is, wat er bereikt was in 2016 en wat de plannen waren voor 2017. Begin 2017 ontstond er onenigheid in de buurtcommissie over het logo, die onenigheid leidde tot een vertrouwensbreuk die niet meer te herstellen was. Begin maart 2017 heeft men besloten zichzelf op te heffen en van het resterende bedrag dat de buurtcommissie Wij de Wijk beheerde voor leefbaarheid in de wijk een bankje voor de wijk te kopen.

Vanaf de start van de buurtcommissie Wij de Wijk was een sociaalwerker van ASWA beschikbaar voor ondersteuning. De meeste bijeenkomsten van Wij de Wijk heeft zij bijgewoond. Zij heeft de bewonersgroep adviezen gegeven over de burendag, geholpen bij het formuleren van plannen voor 2017 en bij het opstellen van een begroting. Ook de uitkomsten van de gesprekken over

organisatiekracht zijn door de sociaalwerker met de buurtcommissie besproken. Dat deed zij aan de hand van het ACTIE-instrument (zie paragraaf 5.2) voor hoe draagvlak in de wijk te organiseren en hoe de samenwerking met de gemeente gestalte te geven. Ook heeft de sociaalwerker de voorzitter geadviseerd en gecoacht hoe hij de vergaderingen van de bewonersgroep effectiever kon leiden en de saamhorigheid kon bevorderen. Ten tijde van het laatste conflict heeft de sociaalwerker onderzocht of de partijen weer bijeen konden komen. Toen dit niet het geval bleek te zijn, heeft ze de leiding in de organisatorische afwikkeling van de buurtcommissie genomen.

Buurtcommissie Wij de Wijk Opwierde in vergadering bijeen

3.5 Bewonersgroep Stadstuin De Eendracht Appingedam

Het idee van een stadstuin op het terrein van de voormalige strokartonfabriek De Eendracht was van de gemeente Appingedam afkomstig. De ASWA kreeg de opdracht op dit tot uitvoering te brengen samen met vrijwilligers. Voor de financiering van de stadstuin is de samenwerking met 's HeerenLoo gezocht om een aanvraag te doen bij het Oranjefonds in het programma *Groen Verbindt*. In september 2015 zijn zes vrijwilligers gestart met het aanleggen van de stadstuin, twee mannen en vier vrouwen. Aan hen is het doel van het Oranjefonds uitgelegd, namelijk het verbinden van diverse doelgroepen door middel van het bezig zijn met een groenproject. Ook cliënten van 's Heerenloo werkten mee in de stadstuin.

Het was de vrijwilligers duidelijk dat de gemeente de eigenaar was van het grond en dat het terrein een tijdelijke bestemming kreeg als stadstuin. De inrichting van de stadstuin is hierop aangepast: namelijk met moestuinbakken die verplaatst kunnen worden. De moestuinbakken konden gehuurd worden door stadsbewoners van Appingedam. Dit is in de zomer van 2016 inderdaad gebeurd. Het terrein voor de stadstuin is langzamerhand met goedkeuring van de gemeente uitgebreid voor bloemenranden, een insectenhotel, compostering en windbeschutting. Ook is een open dag gehouden met veel belangstellenden. De initiële vrijwilligersgroep heeft een paar keer interne strubbelingen gekend. Hierdoor is meer dan de helft van de vrijwilligers opgestapt. Medio april 2017 heeft de groep weer drie nieuwe vrijwilligers gevonden en is daarmee weer op sterkte.

Een sociaalwerker van ASWA is van meet af aan betrokken geweest bij de vrijwilligersgroep. In het begin ging het over vragen als ‘Wat voor beeld hebben jullie van een stadstuin, wat willen jullie zelf, wie kan wat het beste wat doen, wie of wat is daarbij verder nodig?’ De groep gaf na verloop van tijd aan zelfstandig en zonder de sociaalwerker te willen vergaderen. Toen in de herfst van 2016 bleek dat er interne meningsverschillen waren en dat de energie weglekte, heeft de sociaalwerker diverse gesprekken gevoerd met de vrijwilligers met het doel om de communicatie weer op gang te brengen en de vrijwilligers te behouden voor de Stadstuin. De verhoudingen waren echter al zo verslechterd, dat bemiddeling niet meer mogelijk was.

De vrijwilligersgroep van Stadstuin De Eendracht in Appingedam (zomer 2016)

3.6 Bewonersgroep Ontdekkingstuin 't Zandt

Vijf bewoners van 't Zandt hebben in 2015 het plan opgevat om een educatieve ontdekkingstuin te realiseren. Een educatieve tuin is een tuin waarin bewoners van jong tot oud kunnen ontdekken hoe planten groeien en een natuurlijke omgeving vormen voor spelen en leren. De ontdekkingstuin is medio 2017 gerealiseerd aan de Hink Oostingstraat. Deze gronden zijn door de gemeente Loppersum in bruikleen ter beschikking gesteld aan Dorpsbelangen 't Zandt voor het realiseren van de Ontdekkingstuin. In de oorspronkelijke initiatiefgroep is weinig tot geen verloop geweest. Voor het onderhoud van de tuin door de seizoenen wordt de medewerking van inwoners van 't Zandt gevraagd.

Voor de aanleg en het onderhoud van de ontdekkingstuin heeft de groep subsidie vanuit het provinciale Leefbaarheidsfonds ontvangen. In 2014 heeft de Ontdekkingstuin de publieksprijs gewonnen bij de jaarlijkse Groningse verkiezing Duurzame Dorpen. Voor het idee is de bewonersgroep in 2015 voor de Groningse Pluk van de Petteflet Natuur en Milieuprijs genomineerd. In 2016 is onder de vlag van het Oranje Fonds in 't Zandt gecollecteerd voor de Ontdekkingstuin. De ontwikkelingen van de Ontdekkingstuin zijn te volgen op hun Facebookpagina, al dateert de meest recente informatie van september 2016.

In het traject van idee tot uitvoering heeft de sociaalwerker vanaf 2015 haar ondersteuning aangeboden. Ze was daarin de vraagbaak, de stimulator en de verbinder. Vanuit haar optiek moest de bewonersgroep zelf ontdekken of het idee van de tuin op draagvlak vanuit het dorp kon rekenen. De sociaalwerker heeft geholpen bij het aanvragen van de subsidie uit het Leefbaarheidsfonds. De sociaalwerker fungeerde enige tijd als voorzitter van de bewonersvergaderingen, maar na verloop van tijd werd dit overgenomen door een bewoner zelf. Medio 2017 hoeft de sociaalwerker geen ondersteuning meer te bieden.

3.7 Bewonersgroep Spijk op de Kaart

Zes inwoners van Spijk vormden in 2016 de bewonersgroep Spijk op de Kaart met het doel om Spijk aantrekkelijker te maken voor bewoners en toeristen. Uit hun eerste brainstormsessie kwamen diverse ideeën naar voren, zoals exposities, een fietspad, een mooiere straatverlichting, concerten, de kerk open voor publiek, een verlichte plattegrond, historische bordjes, een culinair evenement, de fietstunnel versieren. Uit deze brainstorm zijn vervolgens twee werkgroepen gevormd: de groep Fietstunnel beschilderen en de werkgroep Fietspad. Nadat de werkgroepen aanvankelijk actief van start zijn gegaan, kwam de klad er eind 2016 in. Bewoners bleken toch minder tijd of andere interesses te hebben, waardoor slechts twee leden van de oorspronkelijke bewonersgroep overbleven. Zij vormen samen ook de Beheercommissie Dorpsbudget Spijk.

The screenshot shows the SPIJKONET website. The header includes the logo and navigation links: HOME, CONTACT, UIT DE OUDE DOOS, OVER SPIJK, and LINKS. The main content area features a large image of Euro banknotes. Below this, the 'Dorpsbudget' section is highlighted, showing the title 'Dorpsbudget 2016/2017' and the date '11 januari 2017'. The text below the title states: 'Vanaf vandaag kunt u weer ideeën indienen voor het dorpsbudget 2017. Ook dit jaar zit er €6824,- euro in de pot om te verdelen en daar willen we als dorp ook zeker weer gebruik van maken. We vragen een ieder die een idee heeft dit in te dienen vóór 1 maart 2017. U kunt uw idee mailen naar dorpsbudget@spijk.net, ook'. To the right, there is a 'Uitgelicht' (Highlighted) section with a photo of a crowd and the title 'Petitie "Laat Groningen niet zakken"', dated '8 februari 2017'. Below this, there is an 'Agenda (vandaag)' section with the text 'Ideeën café IDEERiek Spijk om 19:30'.

Verdeling dorpsbudget m.m.v. Beheercommissie Dorpsbudget Spijk

Het plan om de fietstunnel te beschilderen is door de twee bewoners uitgewerkt: er is een ontwerp gemaakt, een begroting opgesteld en een vergunning aangevraagd. De verwachting was dat het beschilderen van een tunnel nauwelijks problemen zou opwerpen, maar er was niet in voorzien dat Rijkswaterstaat drempels zou opwerpen. Het afgeven van een gemeentelijke vergunning neemt onverwacht veel tijd in beslag. Om deze reden is de gebiedsregisseur van de gemeente Delfzijl betrokken bij dit initiatief. Op Spijk.net is een poll geplaatst om te peilen of het idee van de tunnelbeschildering op een brede steun kan rekenen van de bevolking in Spijk. De respons was niet groot, maar de twee bewoners hebben besloten om het idee toch door te zetten. De verwachting is dat de beschildering ergens in 2017 kan gaan plaatsvinden. Het idee is om kinderen in de basisschoolleeftijd bij de beschildering te betrekken.

Een sociaalwerker van SW&D was betrokken bij de planvorming en uitvoering van Spijk op de Kaart. Aanvankelijk was de gebiedsregisseur direct betrokken bij de bewonersgroep, maar daarna alleen de sociaalwerker. De taakopvatting van de sociaalwerker betrof het ondersteunen (bijvoorbeeld tijdens het brainstormen), het stimuleren (vooral bij tegenslagen) en het kaderen van de plannen door met de bewoners na te gaan of iets realiseerbaar is. De sociaalwerker vond dat bewoners een lange adem moesten hebben voordat hun leuke ideeën werkelijkheid worden. Als sociaalwerker is het daarom goed extra aandacht besteden aan hoe de bewonersgroep de motivatie vasthoudt.

3.8 Bewonersgroepen in de wijk Tuikwerd, Delfzijl

Het initiatief om in de wijk Tuikwerd in Delfzijl aan de slag te gaan is genomen door de sociaalwerker van SW&D in goed overleg met de gebiedsregisseur van de gemeente Delfzijl. De sociaalwerker heeft vier in 2016 “huiskamergesprekken” gevoerd in de Brede School Tuikwerd. Per avond waren er gemiddeld 9 bewoners aanwezig, de grootste groep bestond uit twaalf bewoners en de kleinste uit zeven bewoners. Aan de bewoners zijn vragen gesteld over leefbaarheid, wat kan verbeterd worden en wat kan de bijdrage van de bewoners zijn. De uitkomsten van deze gesprekken zijn op een avondbijeenkomst gepresenteerd door de sociaalwerker, daarbij waren 22 bewoners aanwezig. Vier bewoners hadden zich afgemeld. Er was dus een “respons” van circa 50% van de bewoners die eerder hadden meegedaan aan de huiskamergesprekken. Aan het einde van de plenaire avond ontstonden kleine projectgroepen die met een specifiek thema aan de slag wilden gaan. Dat waren thema’s als verkeer en veiligheid, ontmoeten en groen.

De activiteiten van de projectgroepen kwamen in 2016 niet van de grond. De trekkers van de projectgroepen waren om verschillende redenen niet meer beschikbaar. Zonder deze trekkers hadden de andere leden van de projectgroepen geen bereidheid om zich in te zetten. In januari 2017 werden echter door andere bewoners ineens meerdere ideeën opgepakt. Dat zijn ideeën over het ontmoetingscentrum / het wijkgebouw in Tuikwerd, over moestuinen en over een speeltuin voor kinderen. Medio april 2017 leeft bij de gebiedsregisseur en de sociaalwerker de verwachting dat er nu wel stabiele bewonersgroepen zullen ontstaan, al kan het wel een jaar duren voordat er concreet iets is gerealiseerd.

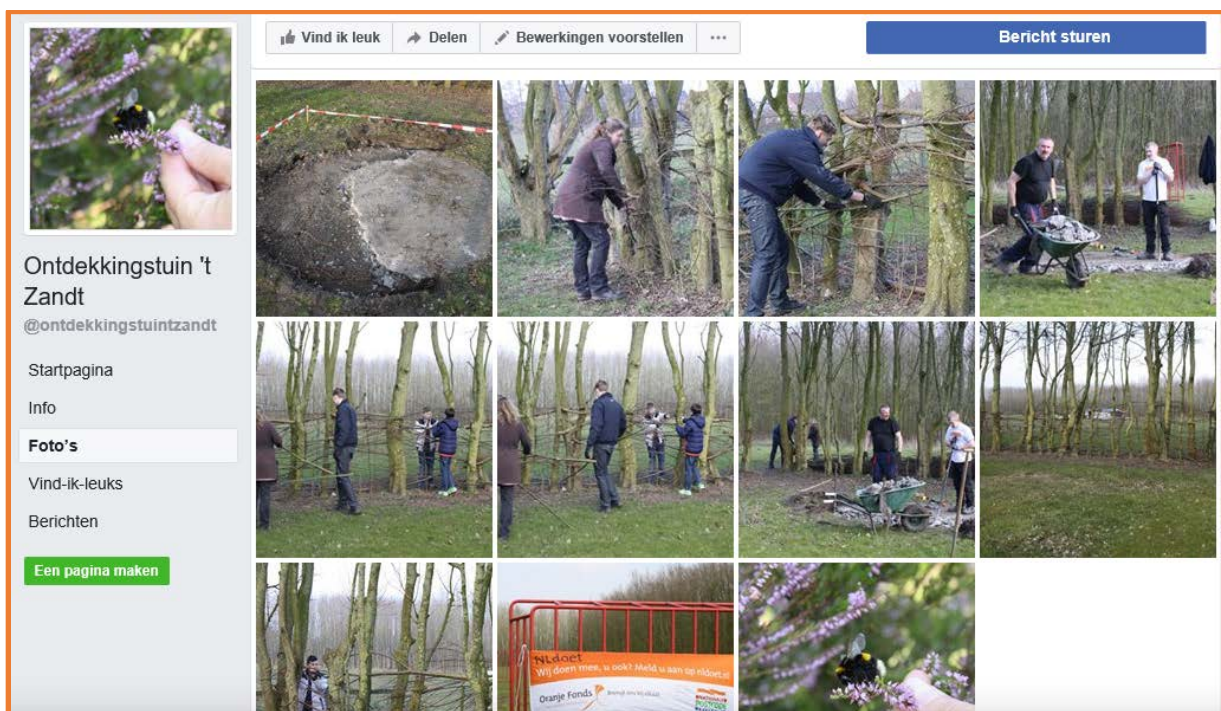
De bijdrage van de sociaalwerker in Tuikwerd bestond vooral uit het in gesprek raken met bewoners over de leefbaarheid in de wijk en de gespreksinhouden te analyseren ten behoeve van de terugkoppeling aan de bewoners. Nu er weer nieuwe bewonersgroepen actief worden, zullen deze ondersteund worden door de sociaalwerker. Omdat ook de gebiedsregisseur in Tuikwerd actief is een rolverdeling tussen sociaalwerker en gebiedsregisseur afgesproken. De afspraak is dat de gebiedsregisseur voor draagvlak van de plannen van de bewoners zorgt bij de gemeente en andere instanties. De sociaalwerker gaat de “zachte” procesmatige kant van de bewonersgroepen ondersteunen.

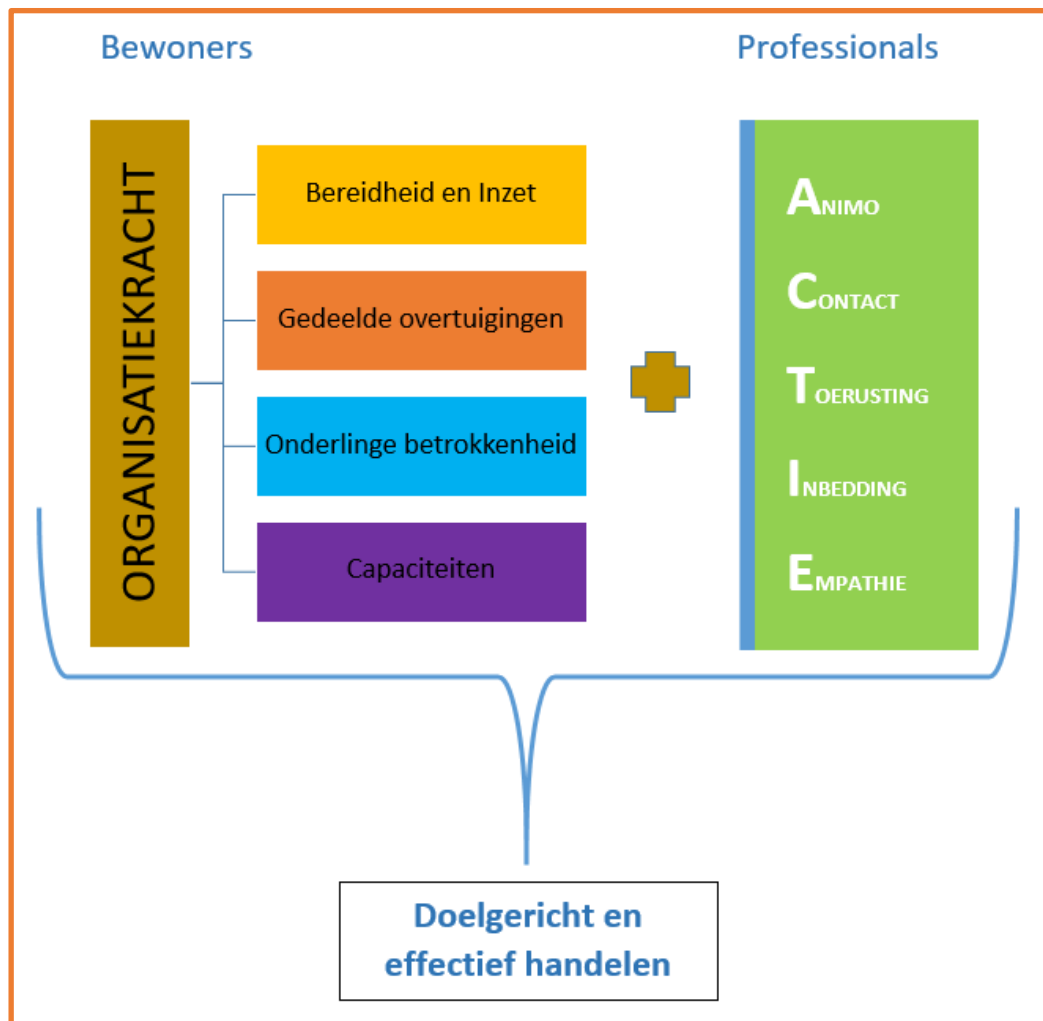
3.9 Overige initiatieven in 't Zandt

In 't Zandt is naast de Ontdekkingstuin een andere bewonersgroep actief (geworden), die daarbij ondersteuning hebben gekregen van de sociaalwerker van de SW&D. We geven deze bewonersinitiatieven hier kort weer. Allereerst is er een groep bewoners die de activiteiten rondom de Oud en Nieuw viering in 't Zandt wilde afstemmen. Tot dan toe waren er diverse losse activiteiten van verschillende groepen bewoners, daarvan vond de initiatiefgroep dat deze activiteiten gezamenlijk georganiseerd zouden kunnen worden. Zo is het efficiënter als bijvoorbeeld vergunningen in een keer bij de gemeente Loppersum worden aangevraagd en niet afzonderlijk. In aanwezigheid van de sociaalwerker is een paar keer over de onderlinge samenwerking en activiteiten gesproken, waarna er goede afspraken zijn gemaakt over een gemeenschappelijke aanpak en afstemming. In de laatste dagen van december 2016 is dit ook zo uitgevoerd.

In de loop van 2016 / 2017 is met hulp van de sociaalwerker en Huis van de Sport een inventarisatie onder dorpsverenigingen gehouden voor een nieuwe bestemming van de oude voetbalvelden in 't Zandt. De voetbalvereniging is opgeheven en nu wacht het terrein op een nieuwe invulling. De verenigingen hebben gebrainstormd over welke ruimte zij nodig hebben voor eigen en mogelijk gezamenlijke activiteiten. Dit is nog een lopend traject (medio april 2017), maar de verwachting is dat er mogelijk een nieuwe initiatiefgroep ontstaat.

Educatieve ontdekkingstuin met zijn actieve bewoners in 't Zandt

Conceptueel model voor organisatiekracht en ondersteuning / facilitering

Hoofdstuk 4 Activerend onderzoek voor organisatiekracht bij bewoners

In dit hoofdstuk beschrijven wij het activerend onderzoek zoals dat met de bewonersgroepen en de werkers is uitgevoerd. Zoals in hoofdstuk 2 al is aangegeven stond de organisatiekracht als kernbegrip centraal. We beschrijven achtereenvolgens wat we onder activerend onderzoek verstaan, hoe onze aanpak was en wat de bevindingen uit het activerend onderzoek waren. In 4.4 geven we de (meer)waarde van het activerend onderzoek aan.

4.1 Activerend onderzoek

Activerend onderzoek (ook wel: participatief onderzoek) is “een vorm van onderzoek [is] waarbij de onderzoeker op een interactieve wijze bijdraagt aan het proces dat hij bestudeert, en die bijdrage in wisselwerking met zijn studieobjecten (deelnemers) vormgeeft”¹². In ons activerend onderzoek stond de organisatiekracht van de bewoners centraal en zijn er gesprekken gevoerd door een onderzoeker met bewoners over hoe zij hun organisatiekracht ervoeren. Een activerend onderzoek is deels evaluerend van aard, omdat het gaat over de vraag hoe de betrokkenen het ‘fenomeen’ van onderzoek ervaren en wat ze geleerd hebben. Maar in dit onderzoek wordt ook vooruit gekeken door aan de orde te stellen hoe het geleerde gebruikt kan worden en wat daarbij concrete voornemens (zouden kunnen) zijn. Het activerend onderzoek is dus ook prospectief en veranderingsgericht van aard. Dat laatste houdt ook in dat alle betrokkenen zelf praktisch en actief met de onderzoeksresultaten aan de slag ‘moeten’ kunnen gaan¹³. Daarom werden in ons onderzoek de uitkomsten van de gesprekken meteen teruggelegd bij alle betrokkenen, dat waren de bewoners van de bewonersinitiatieven zelf, de sociaalwerkers van ASWA en SW&D en de betrokken ambtenaren van de gemeenten Delfzijl, Appingedam en Loppersum. In 4.3 beschrijven we de resultaten die uit het activerend onderzoek naar voren kwamen voor bewoners, de sociaalwerkers en de medewerkers van de gemeenten.

4.2 De aanpak

Het doel van het activerend onderzoek was om bij de bewonersgroepen een leer- en een veranderproces te bewerkstelligen *door* met hen te evalueren hoe zij hun organisatiekracht ervaren en hoe deze zich ontwikkelt, en door de ondersteuning van de werkers van SW&D en ASWA en de facilitering vanuit de gemeenten op dit leerproces af te stemmen. Dit is verder uitgewerkt in een onderzoeksopzet, dat in overleg met leidinggevenden van ASWA en SW&D is geaccordeerd. Praktisch gezien hebben we het activerend onderzoek als volgt uitgevoerd. Nadat de sociaalwerkers met een bewonersgroep contact had gelegd en gevraagd had of de bewonersgroep wilde meewerken aan het activerend onderzoek, werd een afspraak gemaakt voor een bijeenkomst van de bewonersgroep en de onderzoeker. Er zijn acht bijeenkomsten gehouden met in totaal 30 bewoners. De bijeenkomsten werden in een algemene ruimte van een dorps huis, buurtcentrum of het gebouw van de ASWA gehouden, uitzondering waren de metingen in Spijk die bij een inwoner thuis plaatsvonden.

De opzet van de bijeenkomsten was gestructureerd en gestandaardiseerd. Na de kennismakingsronde en een korte inleiding over het doel van de bijeenkomst vulden de bewoners een vragenlijst in over

- Hun beleving van de organisatiekracht in de groep;

---

¹² Lub, V. (2014) *Kwalitatief evalueren in het sociale domein. Mogelijkheden en beperkingen*. Boom/Lemma, Den Haag.

¹³ Ibid., pagina 46

- Hun beleving van de ondersteuning door de sociaalwerkers;
- Hun beleving van de medewerking vanuit de gemeente.

Vervolgens werd de vragenlijst nabesproken, waarbij de bewoners werden uitgenodigd om hun antwoorden toe te lichten. Het lag voor de hand dat vooral de aspecten die een hoge of een lage waardering hadden gekregen werden besproken. De onderzoeker had een actieve rol in de nabespreking als gespreksleider, waarbij zij zowel procesmatige vaardigheden (bijvoorbeeld ervoor zorgen dat iedereen kon bijdragen) als inhoudelijke vaardigheden (ten behoeve van samenvatting en voornemens) inzette. Van de nabesprekingen werd een audio-opname gemaakt, op uitdrukkelijk verzoek van de bewoners was deze opname alleen bestemd om een samenvatting van het besprokene te maken. Zodra dat was gebeurd, werden de geluidsopnamen door de onderzoeker gewist. De bewoners gaven aan dat hierdoor een veilig klimaat werd geschapen om openhartig te kunnen spreken over zichzelf, de sociaalwerker en de medewerkers van de betrokken gemeenten. Gemiddeld genomen hadden de bijeenkomsten een duur van twee uur.

Na elke bewonersbijeenkomst stelde de onderzoeker de rapportage op. In deze rapportage stonden zowel de resultaten van de vragenlijst als de bevindingen uit de nabesprekingen beschreven. Elke rapportage eindigde met aandachtspunten voor de bewoners, voor de ondersteuning en voor de medewerking vanuit de gemeente. De rapportage werd tegelijkertijd opgestuurd naar alle betrokkenen. Met drie bewonersgroepen is twee keer een dergelijke bijeenkomst gehouden. Dat niet met alle bewonersgroepen meerdere keren in het kader van het activerend onderzoek is gesproken, is veroorzaakt door de dynamiek in twee bewonersgroepen (o.a. het uiteenvallen van de bewonersgroep), door andere prioriteiten (meer op uitvoering van een project gericht dan op reflectie) of doordat de afspraak agendatechnisch niet tot stand kwam (ook niet na herhaalde uitnodigingen).

De betrokkenen bij het activerend onderzoek waren achtereenvolgens vijf bewonersgroepen, vijf sociaalwerkers van ASWA en SW&D, vijf medewerkers van de drie gemeenten Appingedam, Delfzijl en Loppersum en een onderzoeker van het Kenniscentrum NoorderRuimte.

De vijf bewonersgroepen waren (zie bijlage 4):

- Een bewonersgroep van de *Derk Boeremastraat* in Appingedam;
- Een bewonersgroep *De ontdekkingstuin* in 't Zandt;
- Een bewonersgroep van *Stadstuin De Eendracht* in Appingedam;
- Een bewonersgroep *Spijk op de Kaart* in Spijk;
- Een bewonersgroep *Wij de Wijk* in Appingedam.

4.3 Onze bevindingen

4.3.1 De waardering van de eigen organisatiekracht

Tijdens de bijeenkomsten hebben de bewoners een vragenlijst ingevuld. Daarin stonden 20 items over organisatiekracht en 20 items over de waardering van de ondersteuning door werkers van ASWA of SW&D en over de facilitering door medewerkers van de gemeenten (zie bijlage 3). In de testfase van de vragenlijst werd geconstateerd dat vragen over doelgericht handelen in de vragenlijst ontbraken, hiervoor is een aantal items toegevoegd. De bewoners hebben elk item gewaardeerd met een rapportcijfer tussen de 1 en de 10.

Uit de resultaten van de vragenlijsten bleek dat de bewoners in de eerste bijeenkomst gemiddeld genomen positief dachten over hun organisatiekracht (tabel 1). De items van '*bereidheid en inzet*' werd hoog gewaardeerd, alleen de beschikbare tijd van de bewoners liet iets te wensen over. Ten

aanzien van het aspect ‘*capaciteiten*’ werden drie items met een ruim voldoende gewaardeerd, opvallend waren de items ‘voldoende middelen’ en ‘voldoende contacten’, deze werden beduidend lager gewaardeerd. De items van ‘*onderlinge betrokkenheid*’ werden positief gewaardeerd, maar de items over ‘een trekker in de groep’ en ‘voor draagvlak zorgen’ scoorden gemiddeld lager. De items van de aspecten ‘gedeelde overtuigingen’ en ‘doelgericht handelen’ werden gemiddeld genomen positief gewaardeerd, namelijk tussen de 7,2 en 8,4. Het item dat de hoogste waardering kreeg was item 1: “wij zijn bereid om ons in te zetten”.

Tabel 1. De gemiddelde rapportcijfers van bewoners voor hun organisatiekracht (1e meting n= 26, 2e meting n= 13)

Items over organisatiekracht en doelgericht handelen		1 ^e meting	2 ^{de} meting
A	<i>Bereidheid en inzet</i>		
1	Wij zijn bereid om ons in te zetten	8.6	8.2
2	We beleven plezier aan ons initiatief	8.3	8.7
3	We hebben voldoende inzet om te bereiken wat we willen	8.0	8.2
4	We beschikken over voldoende tijd	7.2	7.9
B	<i>Capaciteiten</i>		
5	We hebben voldoende gezamenlijke kwaliteiten	7.7	7.8
6	We hebben voldoende kennis in huis	7.3	7.5
7	We hebben voldoende middelen ter beschikking	6.8	7.1
8	We hebben voldoende vaardigheden	7.3	7.2
9	We hebben voldoende contacten	6.4	7.5
C	<i>Onderlinge Betrokkenheid</i>		
10	We zijn eensgezind over de aanpak	7.7	8.0
11	We hebben respect voor ieders inbreng	8.7	8.6
12	We hebben een trekker in de bewonersgroep	6.8	7.2
13	We zorgen samen voor draagvlak onder mede-inwoners	6.7	7.2
D	<i>Gedeelde overtuigingen</i>		
14	We zijn overtuigd dat we iets goeds en nuttigs doen	8.4	8.5
15	We hebben een doel dat voor iedereen duidelijk is	8.2	8.2
16	We leren nieuwe dingen en ontwikkelen onszelf	7.4	7.9
E	<i>Doelgericht handelen</i>		
17	We streven concrete en haalbare doelen na	8.0	8.2
18	We bereiken stapje voor stapje ons doel	7.6	8.0
19	We evalueren regelmatig met elkaar over hoe het gaat en wat beter kan	7.8	8.1
20	We hebben zelf de regie over hoe en wat we doen	7.2	8.1

De resultaten van de bewonersgroepen die nogmaals de vragenlijst hebben ingevuld, laten zien dat zij gemiddeld genomen over de items positiever zijn gaan denken. Opvallend zijn de relatief lagere scores op item 7 (voldoende middelen hebben), item 8 (voldoende vaardigheden), item 12 (een trekker in de bewonersgroep hebben) en item 13 (voor draagvlak zorgen onder mede-inwoners). Nu scoorden deze vier items al niet hoog in de eerste meting (daarom geel gearceerd), maar het gemiddelde cijfer van de tweede bijeenkomst is nog altijd laag vergeleken met de waardering op de andere items. Bemoedigend is dat in de tweede meting item 9 over voldoende contacten hoger scoort dan in de eerste meting. Het item met de hoogste gemiddelde waardering is in de tweede meting niet meer item 1 over bereidheid tot inzet, maar item 2 over het plezier beleven aan het initiatief.

4.3.2 De waardering van de ondersteuning van ASWA en SW&D

De bewoners hebben in zowel tijdens de eerste meting als tijdens de tweede meting aangegeven dat zij positief dachten over de ondersteuning van de sociaalwerkers van de ASWA en SW&D (tabel 2).

De waarderingen van de tweede meting laten zien dat alle 10 items hoger zijn gewaardeerd dan in de eerste meting. Het item dat het hoogste gewaardeerd wordt in de eerste meting is item 1 – ‘de sociaalwerker moedigt ons aan’, in de tweede meting zijn dat de items 9 en 10 over betrokkenheid van de sociaalwerker en dat de sociaalwerker duidelijk is over wat er van haar verwacht mag worden.

Tabel 2 De gemiddelde rapportcijfers over de ondersteuning van sociaalwerkers (1e meting n= 26, 2e meting n= 13)

Items over de ondersteuning van de sociaalwerker		1 ^e meting	2 ^e meting
A	<i>Animo</i>		
1	De sociaalwerker moedigt ons aan	7.6	8.5
2	De sociaalwerker draagt eraan bij dat we bij elkaar blijven als bewonersgroep	7.3	8.5
3	De sociaalwerker draagt eraan bij dat we als bewonersgroep op een lijn zitten	7.6	8.3
B	<i>Contacten</i>		
4	De sociaalwerker ondersteunt ons om mede-inwoners erbij te betrekken	7.1	8.1
C	<i>Toerusting</i>		
5	De sociaalwerker heeft voldoende tijd voor ons	7.2	8.5
6	De sociaalwerker begeleidt ons bij het doen van subsidieaanvragen	7.2	8.3
7	De sociaalwerker begeleidt ons bij het doen onderzoek	7.0	8.2
D	<i>Inbedding</i>		
8	De sociaalwerker ondersteunt ons om medewerking vanuit de gemeente en andere organisaties te krijgen	7.1	8.1
E	<i>Empathie</i>		
9	De sociaalwerker is betrokken	7.5	8.7
10	De sociaalwerker maakt ons duidelijk wat we van haar mogen verwachten	7.4	8.7

4.3.3 De waardering van de medewerking vanuit de gemeente

Tabel 3. De gemiddelde rapportcijfers over de medewerking vanuit de gemeente (1e meting n= 26, 2e meting n= 13)

Items over medewerking vanuit de gemeente		1 ^e meting	2 ^e meting
A	<i>Animo</i>		
1	De medewerkers moedigen ons aan	6.6	7.3
B	<i>Contacten</i>		
2	De medewerkers zorgen voor contacten met andere instanties of verwijzen ons door	6.6	6.8
C	<i>Toerusting</i>		
3	De medewerkers maken tijd voor ons vrij	6.2	7.9
4	De medewerkers geven ons uitleg over financiën, regelgeving en procedures	5.9	7.4
5	De medewerkers maken procedures en regelgeving voor ons bewonersinitiatief gemakkelijker	6.3	6.6
6	De medewerkers dragen bij om de financiering van ons bewonersinitiatief rond te krijgen	6.4	6.2
D	<i>Inbedding</i>		
7	De medewerkers zorgen voor draagvlak voor ons bewonersinitiatief in de gemeentelijke organisatie	6.1	6.5
E	<i>Empathie</i>		
8	De medewerkers zijn bereikbaar	6.8	8.2
9	De medewerkers dragen concreet en praktisch bij (bijvoorbeeld de buitendienst)	6.4	6.9

De bewoners hebben in zowel de eerste bijeenkomst als in de tweede bijeenkomst aangegeven dat zij gematigd positief dachten over de medewerking van de gemeente (tabel 3). De gemiddelde waardering van de 9 items ligt tussen de 5,9 en 6,8 (eerste meting), en tussen de 6,2 en 8,2 (tweede meting). De waarderingen van de tweede meting laten zien dat (bijna) alle 9 items hoger zijn gewaardeerd dan in de eerste meting. Het item dat in de eerste meting het laagst wordt gewaardeerd is item 4 over de uitleg van de financiën, regelgeving en procedures. In de tweede meting wordt item 6 gemiddeld laag gewaardeerd (een 6,2), dat is ook het enige item dat lager dan in de eerste meting wordt gewaardeerd. Het gaat in dit item over of de medewerkers van de gemeente bijdragen om de financiering van het bewonersinitiatief mogelijk te maken.

4.3.4 Bevindingen uit de nabespreking

Uit de acht nabesprekingen die zijn gehouden met de verschillende bewonersgroepen kan een aantal generieke bevindingen worden gehaald. Allereerst is gebleken dat de bewonersgroepen de vragenlijst positief hebben ingevuld, maar in de nabespreking hebben de bewonersgroepen diverse aspecten kunnen nuanceren. Vaker dan eens bleek dat een of meer groepsleden een item veel lager hadden gewaardeerd dan de anderen, en als dit naar voren werd gebracht ontstond er vervolgens na bespreking min of meer consensus over deze nuancering. De indruk ontstond dan ook dat sommige bewoners de vragenlijst misschien te kritiekloos hebben ingevuld. De nabespreking gaf meerdere keren aanleiding tot het formuleren van een actiepoint, zoals dat een bewonersgroep wilde gaan nadenken over zijn eigen continuïteit, over wat voor de bewonersgroep haalbare projecten zouden kunnen zijn en over de samenwerking met andere actieve groepen bewoners uit het dorp of de wijk.

De nabespreking over de eigen organisatiekracht en de ondersteuning van de sociaalwerkers verliep in alle openhartigheid. Daar waar de bewoners wensen hadden over een bepaald type ondersteuning werden die zonder voorbehoud gemaakt en ook bleken de bewonersgroepen de vrijheid te voelen om kritische opmerkingen over de houding van de sociaalwerkers te maken. In de rapportage zijn deze kritische opmerkingen over de sociaalwerkers respectvol opgenomen. Voorbeelden van wensen (van de bewonersgroepen) waren dat de sociaalwerkers beter zouden uitleggen wat de bewoners van haar mochten verwachten, dat de sociaalwerkers meer zouden bijdragen aan het draagvlak bij de gemeente en andere organisaties en dat de sociaalwerker meer de regie van het project bij de groep zou laten.

De nabesprekingen lieten een nogal heftig beeld zien voor hoe de medewerking vanuit de gemeenten werd ervaren. De bewonersgroepen uit de gemeente Appingedam en Loppersum waren bepaald niet enthousiast over de medewerking voor hun initiatief vanuit de gemeente. De bewoners gaven in twee gevallen zelfs aan dat ze zich ontmoedigd voelden door de gemeente. Doordat de rapportage ook naar de gemeentelijke medewerkers werd gestuurd, leverde dat soms een verrassende wending op. Die deed zich bijvoorbeeld bij de gemeente Loppersum voor door de bewonersgroep van de Ontdekkingstuin toch medewerking te beiden in het afvoeren van puin, nadat eerder het verzoek daartoe ettelijke keren geen succes had gehad. Maar ook de gemeente Appingedam bleek na de rapportage bereikbaarder te zijn voor de bewonersgroep, maar daar hebben de sociaalwerkers ook een belangrijke rol in gespeeld. Vervolgens was het de opgave voor die bewonersgroepen uit Appingedam om de gewekte interesse vanuit de gemeente ook vast te houden.

Tabel 4. Adviezen in de rapportages aan de bewonersgroepen

Adviezen m.b.t.	Adviezen gingen over ....
Intern functioneren	Het effectiever vergaderen en voorzitten (Wij de Wijk)
	Het voorzitterschap overnemen van de sociaalwerker (Ontdekkingstuin)
	Zorgen voor een veilig en respectvol klimaat in de groep (Ontdekkingstuin, Wij de Wijk)
	Het bedenken van haalbare projecten en hoe deze in korte tijd succesvol kunnen worden uitgevoerd (Spijk op de Kaart)
	Het bespreken van de inzet (tijd) en motivatie van de groepsleden (Spijk op de Kaart)
	Het uitwisselen van wat de groepsleden (bewoners) goed kunnen, m.a.w. elkaars kwaliteiten vertellen (Derk Boeremastraat, Wij de Wijk)
	Het op een lijn komen van de bewonersgroep door elkaar te blijven informeren over de afspraken (Wij de Wijk)
	Zorgen dat de taken goed verdeeld worden en niet alles op twee bewoners rust (Derk Boeremastraat)
Organisatie	Het regelen van de aansprakelijkheid en vrijwilligersverzekering (Stadstuin)
	Het nadenken over continuïteit en toekomstvisie (Spijk op de Kaart, Wij de Wijk)
	Het maken van afspraken over de interne organisatiestructuur en de status van de groep (Spijk op de Kaart)
	Het verbreden van de groep door meer deelnemers en door aan te sluiten bij andere groepen en activiteiten (Spijk op de Kaart, Wij de Wijk)
Eigen regie	Het beschrijven van taken en verantwoordelijkheden van alle betrokkenen in het bewonersinitiatief (Stadstuin)
	Het overnemen van taken van de sociaalwerker door de bewoners zelf (Ontdekkingstuin)
	Meer duidelijkheid verkrijgen hoe de financiering van het bewonersinitiatief eruit ziet (Stadstuin)
	Meer duidelijkheid over welke doelen in het bewonersinitiatief gerealiseerd moeten worden (Stadstuin)
	Het verhelderen van de bijdragen van de gebiedsregisseur en de sociaalwerker aan de bewonersgroep (Spijk op de kaart)
	Een plan B opstellen voor als een plan niet het gewenste resultaat heeft (Derk Boeremastraat)
Extern functioneren	Het zorgvuldig opbouwen, administreren en delen van externe contacten (Ontdekkingstuin)
	Medebewoners op de hoogte houden van de activiteiten en successen (Derk Boeremastraat)
	Het voorbereiden van gesprekken met de gemeente en deze 'oefenen' met de sociaalwerker (Derk Boeremastraat)
	Het op schrift stellen van afspraken die met de gemeente worden gemaakt. Het vinden van een aanspreekpunt bij de gemeente (Ontdekkingstuin, Wij de Wijk)
	Het betrokken worden bij gemeentelijke projecten in wijkvernieuwing (Wij de Wijk)
	Het onderzoek doen naar wat wijkbewoners belangrijk vinden (Wij de Wijk)

4.3.5 Adviezen aan de bewonersgroepen

Na elke bijeenkomst is een rapportage door de onderzoeker opgesteld, waarin de resultaten van de meting en de nabespreking beschreven stonden, als ook de adviezen en verbeterpunten voor de bewonersgroep. De onderzoeker stuurde deze rapportage als pdf per e-mail naar de contactpersoon van de bewonersgroep, de betrokken sociaalwerker en de contactpersoon bij de gemeente. Over deze rapportage is door de bewonersgroep geen enkele keer met de onderzoeker gecorrespondeerd. De sociaalwerkers hebben aangegeven dat zij na het ontvangen van de rapportage deze in de eerstvolgende bewonersvergadering hebben geagendeerd of zagen dat de bewoners deze zelf hadden geagendeerd. De sociaalwerkers hebben de onderzoeker mondeling laten weten dat zij zich konden vinden in de geformuleerde adviezen aan de bewonersgroep en dat zij hun ondersteuning daarop zouden afstemmen. Uit de rapportages aan de bewonersgroepen bleek dat we adviezen hebben gegeven over het interne functioneren van de bewonersgroep, over de wijze waarop zij zich wel / niet hebben georganiseerd, over aspecten van eigen regie, en over het externe functioneren en de wijze waarop draagvlak wordt verworven (tabel 4).

4.4 De meerwaarde van het activerend onderzoek

De meerwaarde van het activerend onderzoek bleek uit de reacties van de bewonersgroepen en van de sociaalwerkers. De bewoners gaven aan het plezierig te vinden om met een buitenstaander (= de onderzoeker) over hun functioneren als groep te spreken. Dit deden zij in het vertrouwen dat hun openhartigheid beloond zou worden met goede adviezen van de onderzoeker en met betere ondersteuning van de sociaalwerkers. Ook gaven de bewoners tijdens de metingen aan dat zij nieuwe en waardevolle dingen voor het groepsfunctioneren hadden gehoord en opgeschreven. De sociaalwerkers op hun beurt stelden het op prijs dat ze andersoortige informatie (meer gericht op het groepsfunctioneren) kregen over de bewonersgroep, waar ze in hun ondersteuning en begeleiding van de groep rekening mee konden houden. De sociaalwerkers melden vervolgens dat zij in hun ondersteuning terdege rekening hielden met de adviezen en aandachtspunten die uit de vragenlijst en de nabespreking naar voren waren gekomen. De sociaalwerkers moesten – gaven zij eerlijkheidshalve toe – wel even wennen aan het gegeven dat zij via het onderzoek feedback kregen over de wijze waarop zijzelf functioneerden.

Onderzoeksmatig gezien is de waarde van het activerend onderzoek beperkt door de geringe aantallen respondenten. Voor de eerste metingen deden nog 26 respondenten mee, maar in de tweede metingen beperkte zich dat tot slechts 13 respondenten. De reden voor deze beperkte deelname werd veroorzaakt door het uiteenvallen van bewonersgroepen die daardoor niet meer beschikbaar waren voor een tweede meting. Door de onderzoeker is met één bewonersgroep (Spijk op de Kaart) een nagesprek gehouden over de opheffing van de groep, maar dit gesprek heeft geen concrete meetresultaten meer opgeleverd.

Ten aanzien van de vragenlijst kan worden opgemerkt dat de items zeer uiteenlopend werden gewaardeerd met rapportcijfers, de spreiding was groot en betrof voor sommige items wel vier of vijf rapportcijfers. We hebben eerder aangegeven dat sommige bewoners de bewonersgroep positief beoordelen, terwijl andere bewoners van dezelfde bewonersgroep kritischer naar zichzelf keken en de items lager waardeerden. In de nabespreking leverde dat interessante gesprekken op en vervolgens ook nuanceringen voor de (te) hoge waarderingen. Daarmee voldoet de vragenlijst aan de functie om gespreksstof op te leveren. Echter, we moeten ook constateren dat de betrouwbaarheid voor hoe de vragenlijst wordt ingevuld te wensen over laat. De onderzoeker zag dat enkele bewoners in de nabespreking alsnog rapportcijfers wijzigden en dus hun oordeel bijstelden. Het voordeel van rapportcijfers is dat iedereen ze kent en dat er gemiddelden uit berekend kunnen worden. Het

nadeel kan zijn dat mensen zichzelf gevoelsmatig liever niet een laag cijfer geven en daarmee dus ook de validiteit van de meting in gevaar brengen. Het alternatief zou kunnen zijn om gebruik te maken van smileys. Met een blij (😊), neutrale (mond als rechte streep) of droevige (☹️) smiley zou aangegeven kunnen worden in welke mate iets van toepassing is. Een blij smiley verwijst naar 'dat doen we goed' en de andere twee naar zaken die meer of minder verbeterd zouden kunnen worden.

Hoofdstuk 5 Terugblik en tips voor organisatiekracht

In dit hoofdstuk kijken we in evaluerende zin terug op de activiteiten van de bewonersgroepen (paragraaf 5.1) en de sociaalwerkers (paragraaf 5.2). De ervaring heeft ons geleerd dat het voor bewonersgroepen belangrijk is om zich gesteund te voelen door bestuurders en medewerkers van gemeentelijke organisatie. Dat is de aanleiding om een pleidooi te houden in paragraaf 5.3 te houden voor een aanpak die *door het midden* gaat en om als gemeente realistische verwachtingen te hebben over bottom up activiteiten. We sluiten dit hoofdstuk af met tips voor bewoners, sociaalwerkers en medewerkers van gemeenten.

5.1 Bewonersgroepen

Centraal uitgangspunt ten aanzien van de bewonersgroepen was dat deze erbij gebaat waren om meer inzicht in de eigen organisatiekracht te krijgen en als gevolg daarvan beter de ondersteuning van de sociaalwerkers konden sturen en mondiger om de medewerking van de gemeente konden vragen. De vraag is of dit een juist en toepasbaar uitgangspunt is geweest. Vanuit de optiek van de participatiemaatschappij en het toenemende beroep op de burger is het zeker een legitiem uitgangspunt geweest. Als bewoners besluiten om samen aan de slag te gaan vanuit een collectief belang is bereidheid, motivatie en tijd vaak niet toereikend genoeg om het initiatief tot een goed einde te brengen. Bewoners moeten ook capaciteiten, kwaliteiten en vaardigheden hebben en inbrengen om succes te hebben, zoals financiële vaardigheden (een begroting opstellen, financieel beheer voeren), vergadervaardigheden (bij intern en extern overleg), communicatieve vaardigheden (schrijven van brieven, projectplannen, subsidieaanvragen) en sociaalcommunicatieve vaardigheden (voor het creëren van draagvlak, de opzet en onderhoud van netwerkcontacten). Onze bewonersgroepen waren bereid om voor alle aspecten van de organisatiekracht zich af te vragen ‘wat hebben we in huis en wat kunnen we zelf?’ Dat was een moedige en bewonderenswaardige houding en getuigde van motivatie om te leren. We hadden verwacht dat dit gezamenlijke leertraject ook een verbindende functie in de groep zelf zou hebben. Dat bleek niet het geval te zijn, omdat we helaas hebben gezien dat in een aantal bewonersgroepen bewoners zijn opgestapt en dat zelfs een complete groep uiteen is gevallen en inmiddels niet meer bestaat. Dat geeft wel te denken voor de inspanning die de sociaalwerkers in de bewonersgroepen hebben gestoken. Maar de inspanning in uit het verleden geeft nu eenmaal geen garantie voor continuïteit in het heden.

Als we naar de capaciteiten en vaardigheden kijken die van bewoners worden gevraagd, kunnen we ons ook afvragen of we niet te veel vanuit een professionele bril naar bewoners en bewonersinitiatieven kijken. Verwachten we niet teveel van bewoners dat ze het zelf kunnen doen? Waarom willen we eigenlijk dat bewoners hun organisatiekracht ontwikkelen? Omdat dat goed uitpakt in het kader van de participatiemaatschappij en de trend bij hoger opgeleiden om het *zelf te doen*? Als we aan bewonersinitiatieven denken, denken we al snel aan zorg- en energiecoöperaties, zelfbeheer van dorpshuizen en – winkels en sociaal ondernemerschap. Voor deze initiatieven hebben mensen veel vaardigheden nodig, maar geldt dit ook voor bewoners die een tunnel willen schilderen, een burendag willen organiseren of een buurt preventieapp willen lanceren? Vanuit het perspectief van onze bewonersgroepen durven we te zeggen dat deze groepen vooral gebaat zijn (geweest) met een sociaalwerker die hen op sleeptouw neemt en zorgt voor de nodige verbindingen met instanties. Dat neemt niet weg dat een evaluatiegesprek over hoe gaat ook bij bewonersgroepen met bescheiden initiatieven op zijn plaats is. Uit het activerend onderzoek bleek dat de bewoners uit de voeten konden met de items van de vragenlijst, deze kunnen dan ook gebruikt worden bij een evaluatiegesprek.

5.2 De sociaalwerkers

De sociaalwerkers hadden zichzelf tot doel gesteld om nieuwe manieren uit te proberen om bewoners te activeren. Enerzijds om nieuwe initiatieven en nieuwe bewoners te vinden en anderzijds om in bestaande bewonersgroepen een andere frisse toon aan te slaan door expliciet de organisatiekracht centraal te stellen. De experimenteerruimte is gebruikt om de optrommelactie uit te proberen, huiskamergesprekken te voeren op wijk- en dorpsniveau en door ludieke acties zoals met de koffie-bakfiets. In een van de eerste bijeenkomsten van de sociaalwerkers zijn nog veel meer methodieken genoemd, maar die zijn daarna niet toegepast. Het was aan de sociaalwerkers om te ontdekken wat wel of niet bij hen paste. Een van de sociaalwerkers maakte in de eindrapportage een opmerking over de comfortzone die je daarbij moet verlaten. Het is ontegenzeggelijk dat de eigen aanpak een vertrouwde aanpak is, maar niet altijd de maximale opbrengst (meer) behaalt. In de bijeenkomsten van de sociaalwerkers is dit thema regelmatig besproken.

Het aan de orde stellen van de organisatiekracht in de bewonersgroepen heeft zonder meer een tevreden gevoel bij de meeste sociaalwerkers teweeg gebracht. Die sociaalwerkers rapporteerden tijdens de bijeenkomsten van de sociaalwerkers onderling, dat zij meer aandacht schonken aan bijvoorbeeld de rol van de voorzitter door hem / haar te coachen op zijn voorzitterstechnieken. Of aan bijvoorbeeld de sociale dynamiek in de groep door deze te verbinden met de risico's voor de continuïteit van de groep. Ook bij deze bewonersgroepen is het de sociaalwerkers duidelijk geworden dat de houding van de gemeente stimulerend of fnuikend kan zijn voor de motivatie van de bewoners. Bij een van de bewonersgroepen heeft de sociaalwerker het verstoorde contact met de gemeente moeten opschalen naar de directeur om de relatie met een ambtenaar van de gemeente te herstellen.

Voor de follow-up van de rapportages gericht aan de bewoners over hun organisatiekracht hebben de sociaalwerkers het ACTIE-instrument gebruikt. Het ACTIE-instrument is ontworpen door Denters en Tonkens (2013) en staat voor Animo, Contacten, Toerusting, Inbedding en Empathie. Van het ACTIE-instrument is een checklist gemaakt, die de sociaalwerkers in de eerstvolgende bijeenkomsten met de bewoners konden gebruiken om de 'voortgang te checken'. De toepassing van de checklist was eenvoudig en praktisch van aard, zo meldden de sociaalwerkers. Zij keken op hun lijstje of alle punten aan de orde waren geweest en maakten korte notities voor eigen gebruik bij deze punten. De checklist is opgenomen in bijlage 1.

De sociaalwerkers die geconfronteerd werden met bewonersgroepen die ermee ophielden of meer dan gehalveerd werden, gaven aan dat zij geleerd hebben nog meer aandacht te besteden aan persoonlijkheid en karakter als mogelijk 'verstorende' factoren. Ze vonden het opmerkelijk dat men in de bewonersgroepen zo lang doorging met schipperen, dat als dan die bom barst de breuken onherstelbaar blijken te zijn geworden. De sociaalwerker die positief ingesteld is en graag stimuleert en complimenteert, kan van een koude kermis thuiskomen door de confrontatie met de donkere kanten van de groepsdynamiek: roddel en achterklap, ruzies en conflicten. Onze sociaalwerkers hebben zich allemaal bemiddelend opgesteld door individueel en groepsgewijs te overleggen over wat men wilde en waar de rek zat. Dat betekent ook dat zij extra alert moesten zijn op werkzame verhoudingen en signalen moesten opvangen die het tegendeel aangaven.

5.3 De gemeenten

De organisatiekracht van bewoners die bij dit project betrokken waren, was niet zo sterk dat ze geheel op eigen kracht nieuwe plannen konden realiseren. Bewoners moesten eerst gestimuleerd worden door een sociaalwerker om een initiatief te starten dan wel om een bestaand initiatief dat 'in het slop zat' met nieuwe energie op te pakken. Met regelmaat kwam het voor dat bewoners pas met

elkaar in gesprek gingen tijdens een bijeenkomst die door de sociaalwerker (al dan niet met een bewoner) geïnitieerd was. Dan ontstond pas herkenning en erkenning van het probleem of de wens en sloegen de bewoners de handen ineen en vormden een bewonersinitiatief. Vaak hadden de bewoners verschillende motieven om mee te doen, uiteenlopende kennis en onvermijdelijke stokpaardjes. De bewonersgroepen hadden vervolgens vaak tijd nodig om hun doelen te formuleren en de stappen te zetten om het doel te realiseren. Het ging gepaard met vallen en opstaan, wisseling in de groepssamenstelling en gebrek aan goed leiderschap binnen de groep. Om deze redenen bleken de bewonersgroepen vaak langdurend de steun te behoeven van een sociaalwerker. Gedurende dit traject werden bewonersgroepen zich wel meer bewust van hun gezamenlijke verantwoordelijkheid ten aanzien van de leefbaarheid en kwamen ze in beweging. Met kleine stapjes maakten ze vooruitgang in hun kennis, het versterken van de sociale band en het vergroten van de leefbaarheid in hun directe leefomgeving.

Bewoners hadden echter ook de gemeenten nodig als samenwerkingspartners in de leefbaarheid. De gemeenten stonden daarvoor open, want zij willen meer zelfredzaamheid van haar inwoners en burgerinitiatieven en behoefte van de leefbaarheid in de eigen woon-en leefomgeving. Zodra de bewonersgroepen contact zochten met de gemeente, reageerde de gemeente meestal positief en enthousiast. Maar de bewonersgroepen konden ook ervaren dat op het moment dat er zaken geregeld moesten worden, de gemeente tegen haar eigen systemen aanliep en soms moeilijk kon loskomen van eigen regels en procedures. Met andere woorden, de bewonersgroepen konden minder goed en minder snel geholpen worden door de gemeente dan aanvankelijk was verwacht.

De opstelling van de gemeente bleek erg belangrijk voor de motivatie van bewoners. Als een gemeente snel en adequaat reageerde, dan bleven de bewonersgroepen enthousiast. Reageerde de gemeente anders dan gehoopt dan waren de bewonersgroepen boos en teleurgesteld. Overheidsparticipatie is nog niet in alle lagen van de gemeentelijke organisatie 'common sense'. Daardoor bleek ook in onze projectperiode dat een aanvankelijk positieve houding van de gemeente kon veranderen in een moeizaam proces waardoor bewoners zich niet serieus genomen voelden en geen waardering dachten te krijgen voor hun inzet.

Niet alleen de sociaalwerkers gingen op pad om bewoners te verleiden om actief te worden, ook de gemeenten (Appingedam en Delfzijl) organiseerden huiskamergesprekken of een Burgertop met inwoners. Het is een bijzondere situatie dat gemeenten en burgers met elkaar thema's en acties identificeren, waarvan de gemeente graag ziet dat burgers deze thema's door middel van zelforganisatie gaan oppakken en uitwerken. De vraag die dan ontstaat is in hoeverre dit de verantwoordelijkheid is van burgers en in hoeverre zij daarvoor tijd en capaciteiten hebben om dit succesvol te laten zijn. En de tweede vraag is in hoeverre de lokale overheid aan vormen van zelforganisatie kan meewerken of beperkingen moet opleggen vanwege wet en regelgeving. In onze projectperiode hebben we gemerkt dat bij bewonersparticipatie en – initiatieven bewoners en gemeente bijna altijd elkaars wegen kruisen. Sommige bewoners kunnen het echt niet alleen en de gemeente zou zich wat meer van bewust moeten zijn dat zij ontmoedigend kan overkomen. Dat betekent dat er naast het versterken van organisatiekracht van bewoners ook de interactie en het samenspel tussen bewoners en gemeente moet worden versterkt. De gemeente moet in alle gevallen blij zijn met haar actieve bewoners, ook al passen die nog niet in de systemen van de overheid en bij de werkwijzen van gemeentelijke afdelingen.

5.4 Tips om mee verder te gaan

In onderstaande tabel 5 hebben we onze tips verzameld voor bewoners, sociaalwerkers en bestuurders en medewerkers van gemeenten. Deze tips zijn uit onze ervaringen voortgekomen en vormen een kleine bijdrage voor wat anderen in hun wijsheid hierover al geschreven hebben.

Tabel 5. Tips voor bewoners, sociaalwerkers en medewerkers van gemeenten

Bewoners	Leg regelmatig de benen op tafel en reflecteer met elkaar over hoe het gaat
	Wees realistisch in wat de groep voor elkaar kan krijgen
	Communiceer met medebewoners (uit de buurt) over plannen en resultaten
	Bespreek meningsverschillen tijdig en houd elkaar aan gemaakte afspraken
Sociaalwerkers	Besteed aandacht aan de karakters van mensen in de bewonersgroep
	Sluit aan op het niveau en de belevingswereld van de bewonersgroep
	Gebruik de presentiebenadering voor de ondersteuning van de groep
	Maak een vaste verbintenis tussen een ambtenaar en de bewonersgroep
Gemeenten	Zorg dat bewoners met ideeën en initiatieven bestuurders en medewerkers kunnen bereiken
	Maak tijd vrij voor hulp, uitleg en overleg aan bewonersgroepen
	Leg in duidelijke en begrijpelijke woorden uit waarom iets <u>niet</u> kan
	Durf voor bewoners uitzonderingen te maken en precedenten te scheppen
	Waardeer de bewonersgroep positief en geef ze regelmatig een compliment

Literatuur

Denters, B., E. Tonkens, I. Verhoeven, J. Bakker (2013). *Burgers maken hun buurt*. Platform31, Rotterdam.

Hilhorst, P. en J. van der Lans (2013). *Sociaal doe – het – zelve. De idealen en de politieke praktijk*. Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam/ Antwerpen.

Lub, V. (2014) *Kwalitatief evalueren in het sociale domein. Mogelijkheden en beperkingen*. Boom/Lemma, Den Haag.

Lupi, T., M. de Stigter-Speksnijder, L. Karsten, S. Musterd en L. Deben (2007). *Leven in de buurt. Territoriale binding in drie Vinex-wijken*. Aksant, Amsterdam.

Putnam, R.D. (2000) *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon & Schuster, New York.

Sampson, R. J. (2004) *Networks and neighbourhoods*. The implications of connectivity for thinking about crime in the modern city. *Demos Open Access*, www.demos.co.uk.

Smit, M., S. Verdonschot (2010). *Praktijkonderzoek. Motor voor verandering in organisaties*. Springer Uitgeverij BV, Houten.

Vermeij, L. Steenbekkers, A. (2015). *Dichtbij huis. Lokale binding en inzet van dorpsbewoners*. SCP, Den Haag.

Wester, F. M. van Biene (red.), m.m.v. M. Braun en I. Scheijmans (2013). *Sturing in de Wmo-praktijk. Op weg naar nieuwe sturingsmodellen in de Wmo*. Movisie, Utrecht.

Woon- en Leefbaarheidsplan Eemsdelta. *Beter leven voor minder mensen*. Uitvoeringsplan (oktober 2012)

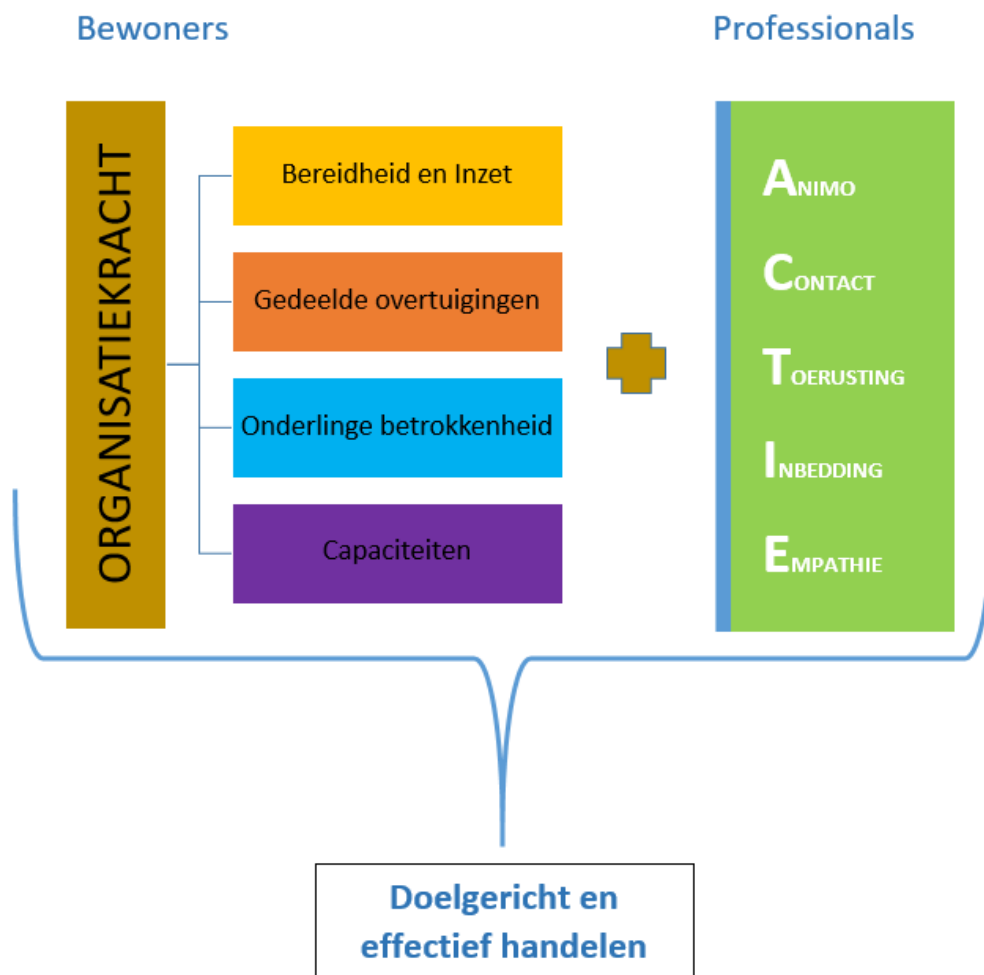

Bijlage 1. Evaluatiemodel op basis van aspecten van organisatiekracht en het ACTIE-instrument

Organisatiekracht	Bewonersgroepen	Sociaalwerkers	Medewerker gemeente	ACTIE-instrument
Bereidheid	Hoe ervaren de bewoners hun bereidheid om te handelen?	Hoe ziet de sociaalwerker de motivatie en drijfveren van de bewoners en hoe stimuleert hij deze?	Hoe ziet de medewerker de motivatie en drijfveren van bewoners en hoe sluit hij hierop aan?	Animo Motivatatie en drijfveren van bewoners
Betrokkenheid	Hoe zien de bewoners hun onderlinge betrokkenheid en betrokkenheid van de buurt en instanties?	Hoe ziet de sociaalwerker de onderlinge betrokkenheid in de groep bewoners? Hoe bevordert zij deze betrokkenheid, ook in de buurt en met instanties?	Hoe ziet de medewerker de betrokkenheid in de groep bewoners en in de buurt? Welke contacten met instanties biedt de medewerker?	Contacten Contacten met buurtgenoten, organisaties in de buurt en instanties
Capaciteit	Hoe zien de bewoners hun eigen kracht in termen van vaardigheden, middelen en tijd?	Hoe ziet de sociaalwerker de eigen kracht van de bewoners? Welke aanvullende capaciteit biedt zij?	Hoe ziet de medewerker de eigen kracht van de bewoners? Welke aanvullende middelen en tijd biedt de medewerker?	Toerusting Middelen (geld of natura), tijd en vaardigheden die de bewoners hebben
Gedeelde overtuigingen	Hoe zien de bewoners hun gedeelde overtuigingen?	Hoe ziet de sociaalwerker de overtuigingen van de groep bewoners? Hoe kan zij deze overtuigingen versterken?	Hoe ziet de medewerker de overtuigingen van de groep bewoners? Hoe kan de medewerker hierop aansluiten?	(Overtuigingen van bewoners)
(Collectieve belangen)	Hoe ontwikkelen de bewoners hun extern draagvlak voor het bewonersinitiatief op basis van collectieve belangen?	Hoe ziet de sociaalwerker het extern draagvlak? Wat biedt de sociaalwerker voor het vergroten van het extern draagvlak?	Hoe ziet de medewerker het extern draagvlak? Wat biedt de medewerker voor het extern draagvlak binnen de gemeente en andere organisaties?	Inbedding Logica (draagvlak) voor het bewonersinitiatief in de eigen organisatie
(Inzet en resultaten)	Hoe zien de bewoners hun inzet in relatie tot het doel en het ontstane resultaat?	Hoe ziet de sociaalwerker de inzet en de resultaten van de bewoners? Wat biedt de werker ter verbetering?	Hoe ziet de medewerker de inzet en de resultaten van de bewoners? Wat biedt de medewerker ter verbetering?	(Inzet en resultaten)
(Reflectie op ondersteuning en facilitering)	Hoe zien de bewoners de ondersteuning van de werker en de facilitering vanuit de gemeente? Wat verwacht de groep bewoners van de ondersteuning en facilitering?	Hoe ziet de sociaalwerker zijn betrokkenheid en dienstbaarheid bij het bewonersinitiatief en hoe managet zij de verwachtingen daarover?	Hoe ziet de medewerker zijn betrokkenheid of dienstbaarheid bij het bewonersinitiatief en hoe managet hij de verwachtingen daarover?	Empathie Vermogen van de professionals om adequaat zich te verplaatsen en in te spelen op wensen en verwachtingen van bewoners

Bijlage 2. Conceptueel model

Conceptueel model voor doelgericht en effectief handelen van bewoners op basis van organisatiekracht en ACTIE-gerichte ondersteuning en facilitering door professionals

Bijlage 3. Items in de bewonersvragenlijst

- A. Overzicht van 20 items uit de vragenlijst voor de vier aspecten van organisatiekracht en de extra categorie *Doelgericht handelen*.

	Items over organisatiekracht en doelgericht handelen
A	Bereidheid en inzet
1	Wij zijn bereid om ons in te zetten
2	We beleven plezier aan ons initiatief
3	We hebben voldoende inzet om te bereiken wat we willen
4	We beschikken over voldoende tijd
B	Capaciteiten
5	We hebben voldoende gezamenlijke kwaliteiten
6	We hebben voldoende kennis in huis
7	We hebben voldoende middelen ter beschikking
8	We hebben voldoende vaardigheden
9	We hebben voldoende contacten
C	Onderlinge Betrokkenheid
10	We zijn eensgezind over de aanpak
11	We hebben respect voor ieders inbreng
12	We hebben een trekker in de bewonersgroep
13	We zorgen samen voor draagvlak onder mede-inwoners
D	Gedeelde overtuigingen
14	We zijn overtuigd dat we iets goeds en nuttigs doen
15	We hebben een doel dat voor iedereen duidelijk is
16	We leren nieuwe dingen en ontwikkelen onszelf
E	Doelgericht handelen
17	We streven concrete en haalbare doelen na
18	We bereiken stapje voor stapje ons doel
19	We evalueren regelmatig met elkaar over hoe het gaat en wat beter kan
20	We hebben zelf de regie over hoe en wat we doen

- B. Overzicht van 10 items uit de vragenlijst over de ondersteuning van de sociaalwerkers

	Items over de ondersteuning van de sociaalwerker
A	Animo
1	De sociaalwerker moedigt ons aan
2	De sociaalwerker draagt eraan bij dat we bij elkaar blijven als bewonersgroep
3	De sociaalwerker draagt eraan bij dat we als bewonersgroep op een lijn zitten
B	Contacten
4	De sociaalwerker ondersteunt ons om mede-inwoners erbij te betrekken
C	Toerusting
5	De sociaalwerker heeft voldoende tijd voor ons
6	De sociaalwerker begeleidt ons bij het doen van subsidieaanvragen
7	De sociaalwerker begeleidt ons bij het doen onderzoek
D	Inbedding
8	De sociaalwerker ondersteunt ons om medewerking vanuit de gemeente en andere organisaties te krijgen
E	Empathie
9	De sociaalwerker is betrokken
10	De sociaalwerker maakt ons duidelijk wat we van haar mogen verwachten

C. Overzicht van 9 items uit de vragenlijst over de facilitering vanuit de gemeente

	Items over facilitering vanuit de gemeente
A	Animo
1	De medewerkers moedigen ons aan
B	Contacten
2	De medewerkers zorgen voor contacten met andere instanties of verwijzen ons door
C	Toerusting
3	De medewerkers maken tijd voor ons vrij
4	De medewerkers geven ons uitleg over financiën, regelgeving en procedures
5	De medewerkers maken procedures en regelgeving voor ons bewonersinitiatief gemakkelijker
6	De medewerkers dragen bij om de financiering van ons bewonersinitiatief rond te krijgen
D	Inbedding
7	De medewerkers zorgen voor draagvlak voor ons bewonersinitiatief in de gemeentelijke organisatie
E	Empathie
8	De medewerkers zijn bereikbaar
9	De medewerkers dragen concreet en praktisch bij (bijvoorbeeld de buitendienst)

Bijlage 4. Bewonersgroepen en bijeenkomsten in het kader van het activerend onderzoek

Tabel 6. Onderzochte bewonersgroepen, aantal bijeenkomsten

Bewonersgroepen	Aantal betrokken bewoners	Aantal bijeenkomsten	Bijeenkomsten in
Derk Boeremastraat	5 (6)	2	November 2016 en April 2017
Wij de Wijk Opwierde	9	2 (+ 1 nagesprek)	Februari en juni 2016 (Februari 2017)
Stadstuin De Eendracht	6	1 (+ 1 nagesprek)	Juni 2016 (Februari 2017)
Ontdekkingstuin	5	1	Mei 2016
Spijk op de Kaart	4 (2)	1 (+ 1 nagesprek)	Mei 2016 (April 2017)
Totaal	30 individuele bewoners	10 metingen	

